

“MIDIS UJIT DHE GURIT”

MULLINJTË TRADICIONALE TË
ZONËS PRIZREN—GJAKOVË





“MIDIS UJIT DHE GURIT” MULLINJTË TRADICIONALË TË ZONËS PRIZREN—GJAKOVË

Autor dhe botues: EC Ma Ndryshe
Rr. Fehmi Lladrovci 67, Prizren &
Rr. Xhemajl Mustafa 9/1 LL-4 No.7
www.ecmandryshe.org
info@ecmandryshe.org
029 222 771 & 049 714 024
korrik 2025

Hulumtimi “Midis ujit dhe gurit, mullinjtë tradicionalë të zonës Prizren–Gjakovë” është realizuar nga EC Ma Ndryshe në kuadër të projektit “Trashëgimia kulturore për të gjithë: Ruajtja, edukimi, zhvillimi dhe inovacioni” përkrahur nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit.

Përmbajtja dhe qëndrimet e paraqitura këtu nuk përfaqësojnë qëndrimin zyrtar të donatorit



REPUBLIKA E KOSOVËS
MINISTRIA E KULTURËS, RINISË
DHE SPORTIT

PËRMBAJTJA

Hyrje.....	4
Zhvillimi historik i mullinjve dhe roli i tyre në trashëgiminë kulturore.....	6
Mulliri me ujë dhe pjesët përbërëse të tij.....	7
Mullinjtë e Rrafshit të Dukagjinit: Trashëgimi teknologjike dhe arkitekturore.....	11
Mullinjtë e rajonit të Prizrenit.....	13
Mulliri i Tabakhanes (Mulliri i Adem Aga Gjonit).....	14
Mulliri i Poslishtit.....	16
Mulliri i Shotmanit.....	18
Mulliri i Rexhep Shatrit, Dedaj, Prizren	19
Mulliri i Familjes Loshi, Vraniq, Suharekë	21
Mulliri i Familjes Bytyqi, Breshanc, Suharekë	23
Mulliri i Familjes Buzhala, Budakovë, Suharekë	25
Mulliri i Familjes Isaku Vuçitërna, Rahovec	27
Mulliri i vjetër Dragash	29
Valavica dhe Mulliri Bellobrad/Dragash	30
Mulliri i vjetër në Zgatar	31
Mulliri i Haxhi Iftimanit në fshatin Leshtan	32
Rrënojat e Mullirit të Bublit, Damanek, Malishevë	34
Mulliri i Islam Zenelit, Pagarushë, Malishevë.....	35
Mulliri i Banjës, Banjë, Malishevë	36
Mulliri dhe Koshi i Familjes Jonuzaj Senik/Malishevë	38
Mulliri i Mehmet Alisë	40
Mullinjtë në Gjakovë dhe rajon	41
Mulliri i fshatit Molliq	42
Mulliri i fshatit Përtoq i epërm	43
Mulliri i Sheh Lites	44
Mulliri i Cërmjanit	46
Mulliri i Seid Bukollës	48
Mullinjtë e humbur të Prizrenit dhe rajonit	50
Mulliri i vjetër i Elez Ramë Buzhalës, Buzhalë -Suharekë	50
Mulliri i Berishëve Suharekë	50
Mulliri i Idriz Ahmet Buzes	50
Mulliri i Hapçinjëve	51
Mulliri i Aliefendisë	51
Mulliri i Musa Shehzades	51
Mulliri i Ethem Agës	51
Mulliri i Arasta Çarshisë	52
Mulliri i Shaban Agës	52
Mulliri i Bimbashit	53
Mulliri i Avzës 1	53
Mulliri i Hasan Beut	53
Mulliri i Avzës 2	54
Mulliri i Saitëve	54
Përfundime dhe Rekomandime	55
Tabela e mullinjve	57
Vendndodhja e Mullinjëve.....	58
Bibliografia:	61

HYRJE

Rajoni i Prizrenit dhe Gjakovës përfaqëson një hapësirë me rëndësi të veçantë historike, kulturore dhe ekonomike në kuadër të zhvillimit rural në Kosovë. I bekuar me pasuri të bollshme ujore dhe toka pjellore, ky territor ka ndërtuar ndër shekuj një mënyrë jetese të ndërvuar, ku mullinjtë tradicionale të ujit kanë luajtur një rol kyç në organizimin shoqëror dhe ekonomik të komuniteteve vendore.

Lumenjtë si Drini i Bardhë, Lumbardhi i Prizrenit dhe Ereniku, së bashku me përroska e burime të shumta natyrore, kanë krijuar kushte të favorshme jo vetëm për bujqësinë, por edhe për ndërtimin dhe funksionimin e qindra mullinjve të shpërndarë në gjithë territorin. Këto struktura nuk ishin thjesht pajisje teknike për bluarjen e drithërave, por njëkohësisht hapësira komunitare, qendra të jetës ekonomike dhe shoqërore, si dhe dëshmi të dijes tradicionale në menaxhimin e burimeve natyrore.

Studimi i mullinjve si monumente të trashëgimisë industriale dhe kulturore ofron një dritare të pasur mbi zhvillimin historik dhe strukturat shoqërore të rajonit Prizren-Gjakovë, bazuar në kompetencën territoriale të Qendrave Rajonale të Trashëgimisë Kulturore. Këta mullinj të fuqizuar nga energjia ujore përfaqësojnë një prej formave më të hershme dhe më të qëndrueshme të teknologjisë në shërbim të jetës së përditshme dhe ekonomisë rurale.

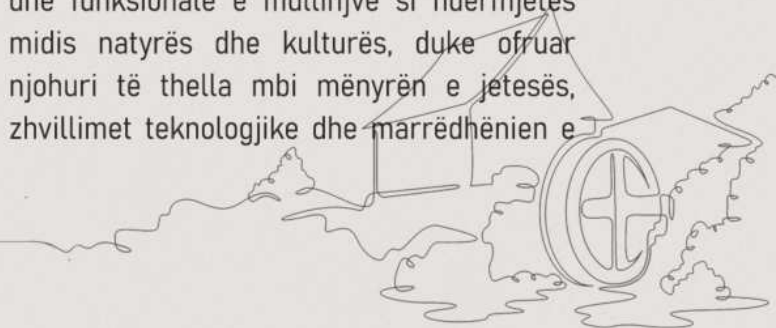
Në kontekstin kosovar, qytetet e Prizrenit dhe Gjakovës, si dhe zonat përreth tyre, kanë trashëguar një histori të dokumentuar të përdorimit të mullinjve të ujit, të cilët kanë ndikuar ndjeshëm në formësimin e peizazhit njohur si "Qyteti i Mullinjve", ka shfrytëzuar fuqinë e Lumbardhit që rrjedh nëpër zemër të

qytetit për të vënë në lëvizje dhjetëra mullinj. Ata nuk ishin vetëm vende përpunimi, por gjithashtu qendra takimi, shkëmbimi dhe bashkëpunimi mes bujqve, zejtarëve dhe tregtarëve, duke krijuar nyje të rëndësishme të ndërveprimit ekonomik dhe social.

Arkitektura dhe ndërtimi i mullinjve shpesh pasqyrojnë mjeshtërinë lokale dhe zgjidhjet teknike të kohës, duke i kthyer këto struktura në pasuri të trashëgimisë materiale e shpirtërore. Në mënyrë të ngjashme, Gjakova dhe rrethina e saj mbartin një trashëgimi të pasur të mullinjve, të ndërtuar përgjatë lumit Erenik dhe rrjeteve të ujit të ndërtuara me kujdes. Të pranishëm si në qendrat urbane ashtu edhe në fshatra, mullinjtë kanë qenë themel i sigurisë ushqimore dhe i zhvillimit bujqësor të qëndrueshëm. Në shumë raste, ata kanë qenë të lidhur me familje apo lagje të caktuara, duke krijuar rrjete të ndërlikuara marrëdhëniesh shoqërore dhe trashëgimi kulturore.

Ky hulumtim synon të eksplorojë dhe dokumentojë në mënyrë gjithëpërfshirëse trashëgiminë e mullinjve në zonën Prizren-Gjakovë, sipas mbulimit nga QRTK-të përkatëse. Ai përfshin shqyrtimin e tipologjive të ndryshme të mullinjve (p.sh. me rrota vertikale ose horizontale), teknikat e ndërtimit që kanë mbijetuar deri më sot, rolin e tyre ekonomik dhe shoqëror gjatë periudhave historike nga Mesjeta deri në shekullin XX, si dhe gjendjen aktuale të tyre — nga ata që ende funksionojnë, tek ata të braktisur ose të mbetur në formë rrënojash.

Gjithashtu, trajtohet edhe rëndësia simbolike dhe funksionale e mullinjve si ndërmjetës midis natyrës dhe kulturës, duke ofruar njohuri të thella mbi mënyrën e jetesës, zhvillimet teknologjike dhe marrëdhënien e



njeriut me mjedisin. Kjo analizë nënvizon nevojën urgjente për mbrojtjen, restaurimin dhe promovimin e këtyre monumenteve si pjesë thelbësore e trashëgimisë sonë kolektive dhe një potencial i rëndësishëm për zhvillim të qëndrueshëm kulturor dhe turizëm edukativ.



ZHVILLIMI HISTORIK I MULLINJVE DHE ROLI I TYRE NË TRASHËGIMINË KULTURORE

Mullinjtë për bluarjen e drithërave kanë një histori të gjatë dhe të pasur që shtrihet përtej mijëvjeçarëve. Format më të hershme të tyre janë zbuluar në qytetërimet e lashta të Mesopotamisë dhe Egjiptit, ku gurët bluarës të përdorur me dorë shërbenin për të përpunuar drithërat në mënyrë rudimentare, por efektive për kohën. Me kalimin e kohës, këto mjete u zhvilluan në struktura më komplekse që përdornin fuqinë shtazore për të lehtësuar procesin e bluarjes dhe për të rritur prodhimtarinë. [Hill, Donald. *Technology in the Ancient World*. London: Thames & Hudson, 1984.]

Një hap thelbësor në evolucionin teknologjik të mullinjve ndodhi në Greqinë dhe Romën e lashtë, ku u shfrytëzua për herë të parë fuqia e ujit për të vënë në lëvizje mekanizmat e mullirit. Ky inovacion solli një revolucion në përpunimin e ushqimit dhe e transformoi procesin e bluarjes nga një punë e lodhshme fizike në një sistem më të qëndrueshëm dhe efikas. Inxhinieri romak Vitruvi, në veprën e tij *De Architectura*, përshkroi funksionimin e mullinjve të ujit, duke dëshmuar përdorimin e tyre të gjerë në të gjithë Perandorinë Romake për nevoja të ndryshme industriale, përfshirë përpunimin e drithit, metaleve dhe materialeve ndërtimore. [Vitruvius. *De Architectura*, Libri X, shek. I p.e.s.]

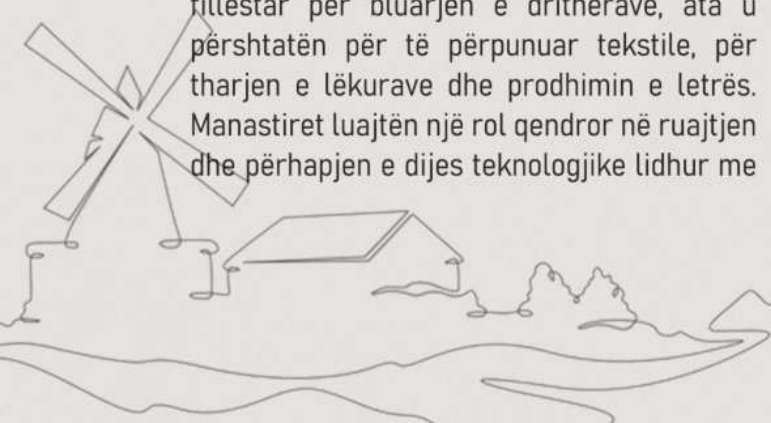
Në Mesjetë, mullinjtë e ujit dhe më pas edhe ata të erës u përhapën gjerësisht në Evropë, duke u bërë elementë thelbësorë të ekonomisë bujqësore dhe të zanateve tradicionale. Përveç funksionit të tyre fillestar për bluarjen e drithërave, ata u përshtatën për të përpunuar tekstile, për tharjen e lëkurave dhe prodhimin e letrës. Manastiret luajtën një rol qendror në ruajtjen dhe përhapjen e dijes teknologjike lidhur me

ndërtimin dhe funksionimin e mullinjve. Në vendet ku mungonin burimet ujore, siç ishte rasti në pjesë të Holandës, u zhvilluan mullinjtë e erës, të cilët përveç bluarjes, shërbenin edhe për tharjen e tokave të ulëta. [Gimpel, Jean. *The Medieval Machine: The Industrial Revolution of the Middle Ages*. New York: Penguin Books, 1976.]

Me fillimin e Revolucionit Industrial në shekullin XVIII, teknologjia e mullinjve pësoi ndryshime rrënjësore. Fuqia ujore dhe ajo e erës u zëvendësuan gradualisht nga makinat me avull dhe më vonë nga motorët elektrikë, duke transformuar mënyrën e prodhimit dhe organizimit të punës. Ky kalim nga mullinjtë tradicionale në fabrikat moderne të përpunimit të miellit solli ndryshime të mëdha në strukturën ekonomike dhe shoqërore, dhe njëkohësisht, shënoi fillimin e rënies së përdorimit të mullinjve tradicionale.

Në Kosovë dhe më gjerë në Ballkan, mullinjtë me ujë mbetën pjesë e pandashme e jetës rurale deri në mesin e shekullit XX. Ata nuk ishin vetëm mekanizma për bluarjen e drithit, por edhe vende të rëndësishme shoqërore – hapësira ku mbledheshin njerëzit, shkëmbejin lajme, ndanin tregime dhe ruanin zakone të vjetra që lidhen me ciklin bujqësor. Në shumë raste, mullinjtë përfaqësonin pronë familjare dhe menaxhoheshin me përkushtim nga breza të tërë.

Me avancimin e teknologjisë dhe industrializimin e përpunimit të ushqimit, shumë prej këtyre mullinjve u lanë pas dore, u braktisën apo u rrënuan, duke rrezikuar kështu zhdukjen e një pjese të rëndësishme të trashëgimisë kulturore dhe industriale të rajonit. Megjithatë, në dekadat e fundit, është



rritur vetëdija për vlerën e tyre historike dhe identitare, duke nxitur interesimin për dokumentimin, ruajtjen dhe restaurimin e tyre si pjesë e trashëgimisë kolektive.

MULLIRI ME UJË DHE PJESET PËRBËRËSE TË TIJ

Mulliri me ujë ka qenë një nga shpikjet më të rëndësishme që ka lidhur njeriun me natyrën në mënyrë të drejtpërdrejtë. Duke shfrytëzuar fuqinë e rrjedhës së ujit, ai u kthye në një mekanizëm thelbësor për jetesën e komuniteteve agrare. Më shumë se thjesht një pajisje teknike për bluarjen e drithit, mulliri përfaqësonte dije teknologjike, përshtatje ekologjike dhe një qendër shoqërore.

Në Kosovë dhe në mbarë rajonin e Ballkanit, mulliri tradicional me ujë ishte shpesh i ndërtuar me gurë dhe dru, i pozicionuar pranë lumenjve ose përrenjve, aty ku rrjedha e ujit mund të kanalizohet me lehtësi për të gjeneruar energji.

Kanali i ujit (derivacioni)

Një nga pjesët më themelore të mullirit është kanali që sjell ujin deri te mekanizmi rrotullues. Ky kanal ndërtohet me kujdes për të devijuar një pjesë të rrjedhës së ujit nga lumi ose përroi drejt mullirit. Zakonisht fillonte me një digë të vogël (diga apo "dami"), dhe më pas vazhdonte përmes një kanali të gjatë që në shumë raste ishte i ndërtuar me gurë apo edhe me dërrasa të drurit. Kjo rrjedhë e ujit duhej të ishte e vazhdueshme, dhe presioni duhej të ishte i mjaftueshëm për të lëvizur rrotën e ujit.



01



02

Porta e ujit

Në hyrje të mullirit, shpesh vendosej një portë që kontrollonte sasinë e ujit që lejohej të kalonte te rrota. Kjo portë hapej dhe mbyllej nga mullinxhiu për të nisur ose ndalur procesin e bluarjes. Portat ishin të ndërtuara nga dru të fortë, dhe shpesh shoqëroheshin me një mekanizëm të thjeshtë ngritës që lejonte rregullimin gradual të rrjedhës.



03

Rrota e ujit

Zemra e mullirit ishte rrota e ujit, e cila vinte në lëvizje nga rrjedha e kanalizuar. Ajo zakonisht ndërtohej me dru të fortë dhe kishte lopata që kapnin ujin. Llojet e rrotave ndryshonin sipas pozitës së kanalit: disa ishin rrota vertikale (të montuara horizontalisht), e të tjera ishin rrota horizontale (si te mullinjtë me turbina primitive). Rrotullimi i saj transmetohej më tej në mekanizmat e brendshëm të bluarjes.



04

Boshti dhe mekanizmi i transmetimit

Rrota e ujit ishte e lidhur me një bosht të gjatë, i cili shërbente për të transmetuar energjinë e rrjedhës te gurët bluarës. Ky bosht i drurit, shpesh i përforcuar me elemente metalike, kalonte përmes dyshemesë së mullirit dhe ishte i lidhur me një mekanizëm dhëmbëzor që kthente energjinë horizontale në lëvizje vertikale ose anasjelltas, në varësi të sistemit të ndërtimit.



05

Gurët bluarës (gurët e mullirit)

Në qendër të procesit të bluarjes qëndronin gurët. Zakonisht ishin dy: njëri i palëvizshëm dhe tjetri që rrotullohej sipër tij. Ata përgatiteshin me mjeshtëri të madhe, dhe zgjedhja e llojit të gurit ishte thelbësore – gurët e mirë ishin rezistentë, por edhe mjaft të ashpër për të grimcuar drithin në mënyrë të njëtrajtshme. Mullinjtë ishin përgjegjës edhe për rregullimin e hapësirës midis gurëve, e cila përcaktonte imtësinë e dëshiruar të miellit që do të prodhohej.



06

Huni i ushqimit (koka ose hambari i vogël)

Pjesa ku derdhej drithi për t'u bluar tur quhej "huni". Ai zakonisht ishte një enë e madhe druri, e ngritur mbi gurët bluarës, që me një sistem të thjeshtë dridhjeje (i kontrolluar nga lëvizja e mullirit) lëshonte ngadalë drithin mbi gurët në rrotullim. Kjo ndihmonte që drithi të bluhej njëtrajtshëm dhe pa ndalur punën e mullirit. Transmetohej më tej në mekanizmat e brendshëm të bluarjes.



07

Dalja e miellit dhe depozitimi

Pasi drithi bluhej, mielli binte poshtë gurëve dhe mbledhej në një fushkë ose enë të vendosur në fund të mekanizmit. Më pas, ai mund të pastrohej dhe ndahej sipas nevojës, nëse duhej miell për bukë apo për përdorime të tjera. Shpesh, mulliri kishte edhe një hapësirë për pastrimin e miellit me sita të thjeshta.



Mjedisi përreth dhe hapësirat ndihmëse

Përveç pjesëve teknike, shumë mullinj përfshinin edhe një dhomë të vogël për mullinjxhiun, ndonjëherë me oxhak për ngrohje, si dhe një hapësirë ku bluarësit mund të prisnin radhën e tyre. Mulliri nuk ishte thjesht një vend pune, por edhe një vend takimi, diskutimi e pushimi, sidomos në ditët kur prurja e ujit ishte e ngadaltë dhe pritja zgjaste me orë të tëra.



MULLINJTË E RRAFSHIT TË DUKAGJINIT: TRASHËGIMI TEKNOLOGJIKE DHE ARKITEKTURORE

Rrafshi i Dukagjinit, që shtrihet në pjesën perëndimore të Kosovës, karakterizohet nga një relief i larmishëm që përfshin fusha pjellore, lugina të thella dhe male mbresëlënëse. Përveç vlerave të tij natyrore dhe peizazhit të pasur, ky rajon shquhet për një rrjet të dendur të burimeve ujore—lumenj, përrenj dhe përroska—të cilat kanë qenë jetike për zhvillimin ekonomik dhe mënyrën e jetesës së banorëve ndër shekuj.

Duke shfrytëzuar me mjeshtëri këto burime ujore, komunitetet vendore ndërtuan një numër të madh mullinjsh, të cilët shërbenin jo vetëm për bluarjen e drithërave, por edhe si qendra jetësore për nevojat familjare dhe kolektive. Gojëdhënat popullore dëshmojnë se pothuajse çdo lagje kishte mullirin e vet, ndërsa thuhet se çdo e pesta familje në këtë rajon kishte në pronësi një mulli. Vetëm në qytetin e Gjakovës janë dokumentuar 17 mullinj të tillë, ndërsa në Prizren, përgjatë brigjeve të Lumbardhit, janë evidentuar rreth 15 mullinj tradicionalë me ujë.



Përtej këtij rrjeti të gjerë të mullinjve të zakonshëm, Rrafshi i Dukagjinit njihet për një tipologji të veçantë arkitekturore që është pothuajse unike në kontekstin kosovar—mullinjtë-kulla. Këta mullinj janë të ndërtuar sipas modelit të kullave të banimit që janë karakteristike për këtë rajon, duke u dalluar për strukturën monumentale dhe unksionin e dyfishtë: teknik dhe social. Të ndërtuar me gurë, dru dhe llaç gëlqereje, mullinjtë-kulla janë zakonisht ndërtesa dykatëshe me mure të trasha, portale të gdhendura me kujdes, dritare të vogla dhe frëngji.

Një element unik i këtyre strukturave është përfshirja e "Dhomës së Burrave" ose dhomës për mysafirë—një hapësirë që i jep objektit një funksion mikpritës dhe social, ngjashëm me kullat tradicionale të banimit. Kjo tregon për rëndësinë që mullinjtë kishin jo vetëm në aspektin ekonomik, por edhe në jetën shoqërore dhe kulturore të komuniteteve lokale.



Rrafshi i Dukagjinit përfshin një gamë të gjerë komunash dhe qytetesh si Peja, Istogu, Deçani, Gjakova, Rahoveci, Prizreni dhe Theranda (Suhareka), të gjitha me histori të dokumentuar të ndërtimit dhe përdorimit të mullinjve me ujë. Këto struktura jo vetëm që dëshmojnë për nivelin e lartë të dijes tradicionale inxhinierike dhe arkitektonike, por gjithashtu përbëjnë një segment të rëndësishëm të trashëgimisë kulturore dhe industriale të Kosovës.



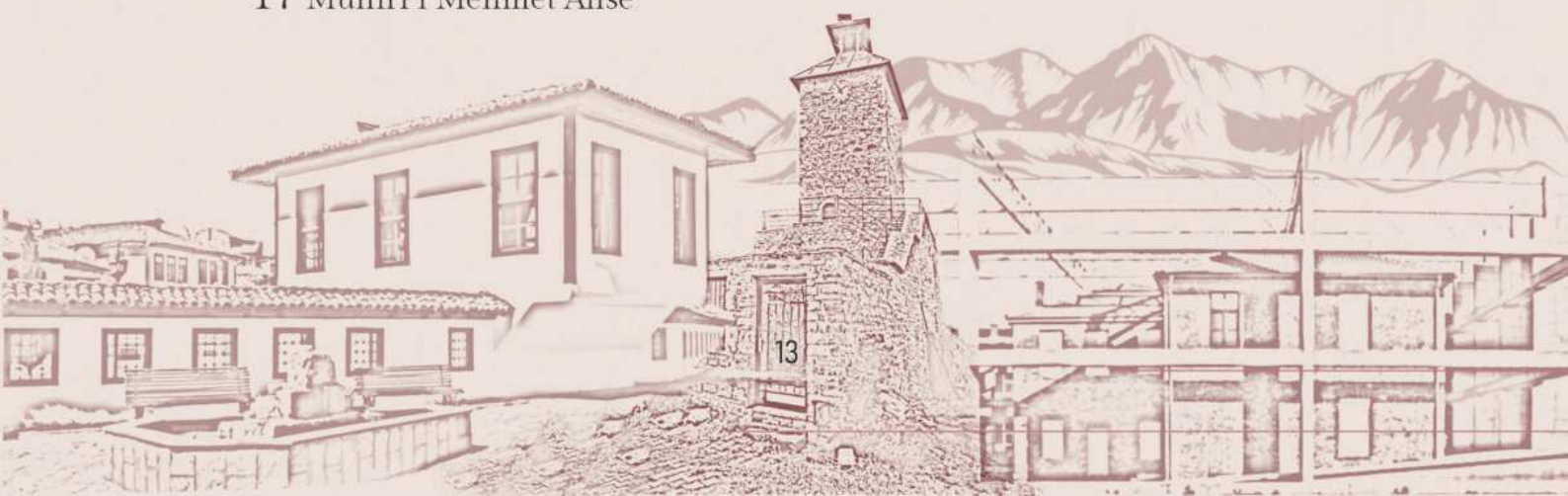
Burime:

(Burimi: Nora Lika, 2023 – The Old Mills of Kosovo: Historical Background Documentation, fq. 98–229)

MULLINJTË E RAJONIT TË PRIZRENIT

Rajoni i Prizrenit ka një histori të pasur të ndërtimit dhe përdorimit të mullinjve tradicionalë me ujë, të cilët për shekuj me radhë kanë qenë thelbësorë për jetën bujqësore dhe shoqërore të komuniteteve vendore. I ndodhur në një peizazh të pasur me burime ujore, veçanërisht përgjatë Lumbardhit të Prizrenit dhe përroskave që zbresin nga Malet e Sharrit, ky rajon ka pasur kushte ideale për ndërtimin e mullinjve. Mullinjtë nuk ishin vetëm struktura teknike për bluarjen e grurit, por edhe hapësira ku njerëzit takoheshin, ndanin lajme dhe ruanin lidhjet komunitare. Në qytetin e Prizrenit, mullinjtë shpesh ishin të ndërtuar brenda zonës urbane, duke ndikuar edhe në organizimin hapësinor të lagjeve, ndërsa në zonat rurale ato shfaqen si pjesë natyrore e jetës bujqësore. Arkitektura e tyre e thjeshtë, por funksionale, e kombinuar me përdorimin e materialeve lokale si guri, druri dhe llaçi tradicional, i bën këta mullinj dëshmi të gjalla të mjeshtërisë vendore dhe të ndërvëprimit të qëndrueshëm midis njeriut dhe natyrës. Sot, shumë prej tyre janë të braktisur ose në rrënoja, por disa mbesin ende në kujtesën kolektive si pjesë e rëndësishme e identitetit kulturor të Prizrenit.

- 01 Mulliri i Tabakhanes (Mulliri i Adem Aga Gjonit)
- 02 Mulliri i Poslishtit
- 03 Mulliri i Shotmanit
- 04 Mulliri i Rexhep Shatrit, Dedaj, Prizren
- 05 Mulliri i Familjes Loshi, Vraniq, Suharekë
- 06 Mulliri i Familjes Bytyqi, Breshanc, Suharekë
- 07 Mulliri i Familjes Buzhala, Budakovë, Suharekë
- 08 Mulliri i Familjes Isaku Vuçitërna, Rahovec
- 09 Mulliri i vjetër Dragash
- 10 Valavica dhe Mulliri Bellobrad/Dragash
- 11 Mulliri i vjetër në Zgatar
- 12 Mulliri i Haxhi Iftimanit në fshatin Leshtan
- 13 Rrënojat e Mullirit të Bublrit, Damanek, Malishevë
- 14 Mulliri i Islam Zenelit, Pagarushë, Malishevë
- 15 Mulliri i Banjës, Banjë, Malishevë
- 16 Mulliri dhe Koshi i Familjes Jonuzaj Senik/Malishevë
- 17 Mulliri i Mehmet Alisë



MULLIRI I TABAKHANES (MULLIRI I ADEM AGA GJONIT)

Në zemër të lagjes së vjetër të Tabakhanes në Prizren, përgjatë bregut verior të Lumbardhit, ndodhet një nga mullinjtë më të njohur dhe më jetëgjatë të qytetit – Mulliri i Tabakhanes, i njohur gjithashtu si Mulliri i Adem Aga Gjonit. I vendosur ndërmjet dy objekteve të trashëgimisë si Xhamia e Ahmed Beut dhe ajo e Suzi Çelebiut, si dhe ndërtesës së vjetër të Beledijes, ky mulli përfaqëson një dëshmi të gjallë të trashëgimisë teknologjike dhe urbane të Prizrenit.



Lagjja e Tabakhanes e mori emrin nga zejtaria tradicionale e përpunimit të lëkurës, një aktivitet që përfshinte procese si larja, tharja dhe ngjyrosja e saj – duke qenë një nga qendrat kryesore zejtare të qytetit. Përmbytjet e mëdha të vitit 1979 shkatërruan një pjesë të konsiderueshme të këtij kompleksi, dhe nga struktura dikur dinamike mbetën vetëm mulliri dhe një depo e vjetër lëkurash. Mulliri daton nga shekulli XVIII dhe është ndërtuar me një planimetri drejtkëndëshe dhe çati trekëndëshe.

Hapësira e brendshme është e ndarë në dy pjesë funksionale: dhoma e mullinxhinjve dhe zona e punës, ku përfshihen hyrja, gurët e

bluarjes, hapësirat për drithërat e pabluara dhe të bluara, si dhe kanali i ujit. Pjesë të mureve origjinale prej guri dhe qerpiçi – veçanërisht në anën perëndimore dhe jugore – kanë qëndruar në këmbë përkundër dëmtimeve të shumta ndër vite.

Një element thelbësor në funksionimin e mullirit ka qenë përroi i vogël që furnizonte me ujë sistemin e tij. Ky përroi nisej nga një pendë mbi Urën e Rinisë dhe kalonte nëpër kthesat e ngushta të lagjes. Ai përmendet që në vakëfnamen e Suzi Çelebiut të vitit 1513 si burim për ujitjen e tokave në Grazhdanik. Burime të tjera e përmendin që në vitin 1348, por duket se shtrati i tij është rikonstruktuar gjatë kohës së Suziut. Në fillim të shekullit XIX, Shasivar Beu e rindërtoi pjesën nga penda deri te mulliri i tij, gjë që dokumentohet edhe në një tapí të kohës, ku përshkruhet investimi dhe e drejta e esnafit të tabakëve për ta shfrytëzuar ujin për nevoja zejtarie.



**Sipas pronarit aktual të mullirit, Maliq Gërmizaj, i cili ka folur në media për historinë e objektit, mulliri njihet edhe për një praktikë tradicionale të lidhur me shëndetin: fëmijët me vështirësi në të folur shpeshherë silleshin pranë mullirit për të dëgjuar tingujt ritmikë të goditjeve të gurëve dhe mekanizmave, me bindjen se këto zëra ndihmonin në "zgjidhjen e gjuhës". Kjo besë popullore, e trashëguar brez pas brezi, tregon për rolin e mullirit jo vetëm si pajisje teknike, por si pjesë e kujtesës kulturore dhe jetës shpirtërore të komunitetit.*

Mulliri i Tabakhanes mbetet sot një nga shembujt më të rrallë të ndërthurjes së mjeshtërisë vendore, teknologjisë tradicionale dhe jetës qytetare. Ai përfaqëson një pjesë të rëndësishme të identitetit historik të Prizrenit, duke dëshmuar mënyrën se si komuniteti ka ditur të jetojë në harmoni me burimet natyrore dhe të ruajë trashëgiminë përmes brezave.



Burime:

Databaza e Trashëgimisë Kulturore – Trashëgimia Kulturore e Kosovës - <https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=1553> Qasur më: 15.05.2025

Intervistë me pronarin Maliq Gërmizaj (YouTube) - https://www.youtube.com/watch?v=FamrUjphz_Y

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I POSLISHTIT

Fshati Poslisht, i vendosur në rajonin e Vërrinit të Prizrenit, mbart një histori të hershme dhe të mirëdokumentuar të përdorimit të mullinjve me ujë, të ndërtuar dhe funksionalizuar falë burimeve të pastra të lumit Gurrë, i cili rrjedh brenda territorit të fshatit. Rrjedhat e këtij lumi kanë qenë për shekuj me radhë shtylla kurrizore e ekonomisë së banorëve vendas dhe fshatrave përreth, duke bërë të mundur funksionimin e mullinjve për nevoja bujqësore, familjare dhe komunale.

Dokumenti më i hershëm që dëshmon për ekzistencën e mullinjve në këtë fshat është krisobula e Mbretit Stefan Dushan e vitit 1348,

në të cilën përmendet dhurimi i "fshatit Plloskishtino (Poslisht) me mullinj dhe me vreshta..." për manastirin e shenjtoreve Mihal dhe Gabriel në Prizren. Kjo referencë e vendos Poslishtin në mesin e vendbanimeve më të vjetra të dokumentuara në Kosovë lidhur me ndërtimin dhe përdorimin e mullinjve me ujë.

Nga kjo traditë e gjatë besohet të ketë mbijetuar Mulliri i Dinës, një nga mullinjtë e rrallë në Kosovë që ende funksionon me energji ujore, duke ruajtur rolin e tij aktiv si pjesë e jetës së përditshme të fshatit. Ky mulli ka kaluar brez pas brezi dhe është ruajtur me përkushtim nga familja që kujdeset për të.



Struktura e ndërtesës, e ndërtuar fillimisht me gurë dhe llaç tradicional, është përforcuar pjesërisht me tulla betoni për të përballuar dëmtimet e akumuluar gjatë viteve.

Mulliri i Dinës bluan të gjitha llojet kryesore të drithërave – grurë, elb, misër dhe thekër – dhe shërben ende sot për nevojat e komunitetit lokal. Me një kapacitet prej rreth 100 kilogramësh në tre orë, ai arrin të përpunojë deri në 300 kilogramë në ditë, në varësi të kërkesës. Vlera e tij qëndron jo vetëm në funksionalitetin aktual, por edhe në simbolikën që mbart si dëshmi e gjallë e një tradite që ka formësuar jetën bujqësore dhe shoqërore të rajonit për më shumë se katër shekuj.

**Sipas prononcimeve publike të Sami Bytyqit, trashëgimtar dhe kujdestar i Mullirit të Dinës, objekti është ndërtuar rreth 400 vjet më parë, megjithëse besohet se në të njëjtin vend ka ekzistuar një mulli edhe më i vjetër. Ai thekson se mulliri nuk ka pushuar kurrë së funksionuari, dhe se zinxhiri i brezave që e kanë mirëmbajtur është një tregues i gjallë i lidhjes së komunitetit me këtë trashëgimi.*

Për shkak të rëndësisë së tij historike, funksionale dhe potencialit të tij turistik, Mulliri i Dinës konsiderohet një kandidat i denjë për mbrojtje si objekt i rëndësisë së veçantë historike, për të siguruar ruajtjen dhe promovimin e vlerave të tij për brezat që vijnë.



Burime:

Çerkin Bytyqi, artikulli "Trashëgimia kulturore në vendbanimet e Vërrinit të Prizrenit", Link:

<https://pashtriku.org/erkin-bytyqi-trashegimia-kulturore-ne-vendbanimet-e-verrinit-te-prizrenit/?utm>

Intervistë me Sami Bytyqin, Facebook Video, Janar 18, 2021, Link:

<https://www.facebook.com/watch/?v=421972872450999&rdid=rONVeDqO6tvaUndd>

Intervistë me banorë, Erlind Abazaj, 02.07.2025

MULLIRI I SHOTMANIT

I ndërtuar në vitin 1641, Mulliri i Shotmanit konsiderohet të jetë mulliri më i vjetër në qytetin e Prizrenit. I njohur sot si Mulliri i Pintollit, ai u rindërtua në fillim të viteve 2000 mbi gjurmët e ndërtesës origjinale, duke ruajtur elementët autoktonë të strukturës dhe funksionit të dikurshëm. Ky objekt paraqet një nga të paktët mullinj tradicionalë që kanë mbijetuar në qytet, duke qëndruar si dëshmi e një tradite të pasur dhe të hershme të përdorimit të fuqisë së ujit për përpunimin e drithërave.



Në mesin e shekullit XX, rreth vitit 1950, përgjatë brigjeve të Lumbardhit në Prizren ishin aktivë plot pesëmbëdhjetë mullinj, të shpërndarë në zona të ndryshme të qytetit. Ata shërbenin si qendra esenciale të ekonomisë vendore, duke përpunuar grurin dhe prodhimet bujqësore të rajonit.



Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

Intervistë (YouTube): Mulliri më i vjetër në Prizren, i shndërruar në kafene (TËVÉ 1)

Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=k0SG5PZDodg>



Sot, Mulliri i Pintollit ka marrë një funksion të ri si kafene, duke u shndërruar në një hapësirë sociale bashkëkohore që i fton vizitorët të ndalojnë dhe të përfjoshin një pjesë të historisë së qytetit. Megjithatë, në brendi të tij janë ruajtur me kujdes elementet origjinale të mullirit: gurët për bluarje, pajisjet prej druri për klasifikimin e drithërave, dhe sidomos kanalet prej guri, përmes të cilave ende rrjedh uji që kalon poshtë ndërtesës dhe derdhet në Lumbardh, duke ruajtur lidhjen simbolike mes mullirit dhe natyrës që e ka ushqyer.



Ky transformim i kujdesshëm i funksionit nga teknik në kulturor është një shembull pozitiv i rivitalizimit të trashëgimisë, duke e ruajtur vlerën historike të objektit dhe njëkohësisht duke e integruar atë në jetën urbane të qytetit të sotëm.

MULLIRI I REXHEP SHATRIT, DEDAJ, PRIZREN



Në rrugën që lidh fshatrat Dedaj dhe Kushnin në komunën e Prizrenit, në një kthesë të qetë pranë përroit, ndodhet një nga mullinjtë më karakteristikë të kësaj zone – Mulliri i Rexhep Shatrit, i njohur ndër vendasit edhe si “Mulliri i Kushninit”. Ky mulli, që mbart një histori shumë-shekullore, përfaqëson një trashëgimi të rrallë të arkitekturës popullore, teknologjisë tradicionale dhe kujtesës kolektive të banorëve të rajonit.

Sipas rrëfimeve familjare, mulliri daton mbi 300 vjet më parë, fillimisht në pronësi të një familjeje tjetër. Me kalimin e kohës dhe për shkak të dëmtimeve natyrore, nga struktura e vjetër kishin mbetur vetëm themelet.

Në vitin 1940, familja Shatri ndërtoi një strukturë të re mbi të njëjtat themele, duke ruajtur planin gjeometrik dhe materialet tradicionale, si gurë të latuar dhe dru lokal, që i japin objektit autenticitet dhe qëndrueshmëri.

Selman Shatri, një nga pasuesit e kësaj trashëgimie dhe përfaqësues i brezit të pestë të mullinjhinjve në familje, mbajti gjallë funksionimin e tij për dekada, duke ruajtur një traditë që kishte kaluar nga gjysh e stërggjysh. Ai përfaqësonte jo vetëm mjeshtërinë, por edhe filozofinë e të jetuarit në harmoni me natyrën dhe ritmin e saj. Në vitin 2017, u ndërmorën disa ndërhyrje restauruese që e kthyen mullirin në funksion dhe i dhanë një jetë të re, pa e humbur karakterin e tij tradicional.



**Sipas informacioneve të pronarëve, ky mulli ka një histori mbi 300-vjeçare. Ndërtimi i tij aktual daton në vitin 1940, kur u ringrit mbi themelet e objektit të vjetër. Megjithatë, sot ai përballet me gjendje të rënduar. Mulliri nuk është më funksional, mirëmbajtja mungon, dhe ambienti përreth është i mbuluar nga bimësi e pakontrolluar. Pjesët e brendshme — gurët e bluarjes, mekanizmi i ujit dhe elementet prej druri — janë dëmtuar dhe janë jashtë funksionit, ndonëse struktura mbetet e qëndrueshme dhe e ruajtur nga jashtë. Kjo situatë paraqet rrezik të humbjes së një pjese të çmuar të trashëgimisë kulturore të zonës, e cila meriton dokumentim, restaurim dhe vlerësim të mëtejshëm.*

Brendia e mullirit është e thjeshtë dhe funksionale – siç ka qenë gjithmonë – me mekanizma origjinalë prej guri, druri dhe metali që dëshmojnë për mjeshtërinë lokale dhe për zhvillimin teknologjik popullor. Detajet e gdhendura në pjesën e pleshtit, përveç funksionalitetit, reflektojnë një ndjeshmëri estetike të rrallë për objektet e punës, duke krijuar një lidhje të natyrshme mes

artit dhe praktikës bujqësore.

Mulliri i Rexhep Shatrit, për historinë që mbart dhe për mjeshtërinë e ruajtur ndër breza, paraqet një rast domethënës të trashëgimisë së gjallë rurale, që rrezikon të humbet nëse nuk ndërmerren hapa për ruajtjen dhe integrimin e tij në politikat kulturore dhe turistike të rajonit.



Burime:

Nora Lika, The Old Mills of Kosovo: Historical Background Documentation, 2023

Portali KultPlus: Mulliri mbi 400-vjeçar i fshatit Dedaj Linku:

<https://www.kultplus.com/tajme/mulliri-mbi-400-vjecar-i-fshatit-dedaj/>

Video reportazh: YouTube – Mulliri i Dedajt Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=q5DuEkCv3QM>

Vizitë në terren: 21.05.2025

MULLIRI I FAMILJES LOSHI, VRANIQ, SUHAREKË

Në fshatin Vraniq të komunës së Suharekës, ku dikur funksiononin plot 12 mullinj uji, sot ka mbetur vetëm një që ruan ende gjallërinë dhe zërin e së kaluarës: Mulliri i familjes Loshi. Kjo strukturë e vjetër, që vlerësohet të jetë rreth 300-vjeçare, përfaqëson jo vetëm një teknikë tradicionale ndërtimi, por edhe një vazhdimësi të jetës rurale në një formë autentike dhe funksionale.

Mulliri është ndërtuar me gurë të latuar dhe argjilë, materiale që dëshmojnë për lidhjen e ngushtë të komunitetit me natyrën dhe mjeshhtërinë vendase. Edhe pse historia e saktë e ndërtimit të tij mbetet e pa dokumentuar në burime të shkruara, tradita gojore e mbartur në familjen Loshi na tregon për një trashëgimi që është përcjellë brez pas brezi. Rexhep Loshi, trashëgimtari aktual, ka vazhduar këtë traditë që nga viti 1990, duke e mësuar zanatin nga xhaxhai i tij dhe duke mbajtur gjallë funksionimin e mullirit deri më sot.



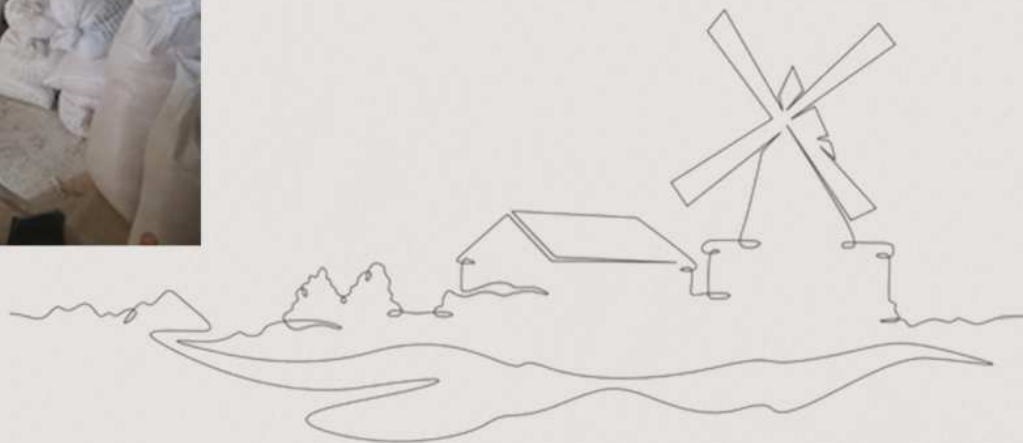
**Mulliri i Loshëve është unik jo vetëm për jetëgjatësinë e tij, por edhe për mënyrën e funksionimit. Sipas pronarit, ai nuk ndalet gjatë gjithë vitit. Në verë, kur niveli i ujit bie, përdoret një rrotë më e vogël, ndërsa në dimër, kur uji rrjedh me më shumë fuqi, vendoset rrota më e madhe, e cila rrit kapacitetin e bluarjes. Mulliri ka vetëm një gur bluarjeje, por ky funksionon pa ndërprerje, pasi kërkesa për bluarje është ende e madhe. Njerëz nga zona të ndryshme sjellin drithëra — grurë, misër, elb, thekër — për t'i bluar në mënyrë natyrore, pa ndërhyrje elektrike apo motorike. Thuhet se një sistem kaq thjeshtësisht mekanik dhe funksional nuk gjendet tjetërkund në rajon.*

Në të kaluarën, kur funksiononin edhe mullinj të tjerë në fshat, mielli shpërndahej direkt në shtëpitë e familjeve që e kishin kërkuar shërbimin. Sot, Mulliri i Loshëve vazhdon të jetë në zemër të komunitetit, si një vend pune, takimi dhe kujtese.



Megjithatë, koha ka lënë gjurmët e saj. Kulmi dhe llastrat, të vendosura që në vitin 1975, janë dëmtuar ndjeshëm dhe objekti ka nevojë urgjente për restaurim. Megjithëse struktura e përgjithshme është e qëndrueshme, ruajtja dhe promovimi i tij si një monument i trashëgimisë kulturore dhe teknologjike kërkon ndërhyrje profesionale dhe mbështetje institucionale.

Mulliri i Loshëve, i njohur edhe në Listën e Trashëgimisë Kulturore nën mbrojtje të përkohshme (TK nr. 492), është një dëshmi e gjallë e jetës tradicionale, e teknologjisë popullore dhe e qëndresës kulturore që ka nevojë të ruhet, dokumentohet dhe përcillet brezave.



Burime:

Lista e TK-së: TK nr. 492, Mulliri i familjes Loshi, shek. XIX, Vraniq, Suharekë

Intervista me Rexhep Loshin, YouTube – Link : Mulliri 300-vjeçar në Vraniq të Suharekës - Mirëmëngjesi Kosovë 10.10.2024, (RTK)

https://www.youtube.com/watch?v=Wy-sqp_w0rk&t

Link: https://www.youtube.com/watch?v=XFSjHxD_7WQ Mulliri që i mbijetoi kohës për 300 vjet (RTV Dukagjini)

Vizitë në terren: 27.05.2025

MULLIRI I FAMILJES BYTYQI, BRESHANC, SUHAREKË



Fshati Breshanc, përveç peizazhit të tij të pasur natyror, ruan në vete edhe një pjesë të çmuar të trashëgimisë kulturore të rajonit të Suharekës: Mullirin e Adem Isufit, një ndërtesë që ka mbijetuar luftën, ndryshimet shoqërore dhe sfidat mjedisore, duke vazhduar të funksionojë deri më sot. Ky mulli është i vetmi në komunën e Suharekës që i ka mbijetuar konfliktit të viteve 1998–1999, duke e bërë atë një simbol të qëndrueshmërisë dhe rëndësisë jetike në periudha krizash.

Sipas rrëfimeve të pronarit aktual, Haki Bytyqi, mulliri është ndërtuar rreth 360 vjet më parë dhe ka pasur një rinovim të rëndësishëm në vitet 1990, duke ruajtur strukturën tradicionale të ndërtuar me gurë dhe dru. Edhe sot, mulliri vazhdon të funksionojë si një pikë kyçe për bluarjen e drithërave, duke u shërbyer banorëve të fshatit dhe komuniteteve përreth.

**Gjatë luftës së fundit në Kosovë, Mulliri i Adem Isufit luajti një rol të pazëvendësueshëm në mbijetesën e popullatës civile dhe forcave të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Pronari ka dëshmuar se gjatë asaj kohe, në këtë mulli janë bluar mbi 10,000 kg grurë, duke furnizuar me miell njësitë që vepronin në zonën e Kleçkës. Në mungesë të energjisë elektrike, mulliri shërbeu edhe si burim alternativ për prodhimin e energjisë mekanike, një dëshmi e rolit të tij thelbësor në një kohë të vështirë.*

Megjithëse mulliri ka mbijetuar dhe është funksional, ai përballet me sfida – kryesisht uljen e nivelit të ujit, që vështirëson lëvizjen e gurëve dhe procesin e bluarjes. Megjithatë, kërkesa për shërbimet e tij ende ekziston, dhe njerëz nga Suhareka, Prizreni dhe Malisheva vazhdojnë ta vizitojnë për të bluar misër, grurë, thekër dhe elb. Kur rezervuari është plot, kapaciteti i mullirit është rreth 50 kg në orë, duke ruajtur ende efikasitetin tradicional.

Në vitin 2024, Komuna e Suharekës ndërhyri për restaurimin e objektit, përfshirë ndërrimin e kulmit, rregullimin e mureve të jashtme dhe ambientit përreth, duke i dhënë ndërtesës pamjen origjinale me gurë të punuar dhe elementë prej druri, siç kishte qenë historikisht.

Në të kaluarën, në fshatin Breshanc funksiononin plot 11 mullinj, që e bënë atë një qendër të rëndësishme të përpunimit të drithërave në rajon. Sot, Mulliri i familjes Bytyqi mbetet dëshmi e rrallë dhe e gjallë e kësaj tradite shekullore – një monument funksional që ndërthur në vete historinë, qëndrueshmërinë dhe trashëgiminë kulturore të kësaj ane.



Burime:

Gazeta Express – Artikulli Linku: <https://www.gazetaexpress.com/mulliri-ne-suhareke-qe-i-ka-rezistuar-kohes/>

Intervista me Haki Bytyqin (video) Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=EEG3Q0tV4FE>

Vizitë në terren: 27.05.2025

MULLIRI I FAMILJES BUZHALA, BUDAKOVË, SUHAREKË

Në lagjen "Buzhala" të fshatit Budakovë, përgjatë rrugës që lidh këtë vendbanim me fshatin Vraniq, gjendet një nga monumentet më të rralla të trashëgimisë teknologjike tradicionale në komunën e Suharekës: Mulliri i vjetër i familjes Buzhala. I vendosur në një pozicion strategjik pranë lumit dhe burimeve të lagjes, ky objekt historik ka qenë për shumë vite shtyllë e jetës ekonomike dhe sociale të komunitetit lokal.



**Sipas deklaratave të Milazim Buzhalës, trashëgimtar i drejtpërdrejtë i këtij mulliri, objekti është rindërtuar rreth vitit 1950 nga Iljaz Buzhala, mbi themelet e një kompleksi më të madh që dikur përfshinte tetë mullinj. Sot, vetëm ky ka mbetur në këmbë — pjesërisht funksional — ndërsa të tjerët janë rrënuar, duke dëshmuar shuarjen graduale të një tradite të lashtë në përpunimin e drithërave.*



Në fasadën juglindore ndodhet hyrja kryesore, shoqëruar nga dritare me korniza druri dhe grila hekuri, të cilat sigurojnë ndriçimin natyral të hapësirës së brendshme. Megjithatë, për shkak të keqmenaxhimit të ujërave dhe amortizimit të mekanizmit të çarkut, mulliri nuk është aktualisht funksional.

Mulliri ka pasur rëndësi të madhe në periudha kur blerja e miellit ishte e pamundur, dhe çdo familje e zonës ishte e varur nga prodhimi dhe bluarja vetjake e drithit. Deri në vitin 2004, ai shërbeu për bluarjen e misrit dhe grurit, me kapacitet modest, por të qëndrueshëm. Funksiononte në bazë të marrëveshjeve me familjet e zonës, duke u bërë një nyje bashkëpunimi dhe komunikimi ndërkomunitar.

Objekti ka planimetri drejtkëndëshe, mure të ndërtuara me gurë lokalë të lidhur me llaç balte e kashtë, kulm dyujësh të mbuluar me rrasa guri, dhe dysHEME prej dheu të ngjeshur – elemente që dëshmojnë ruajtjen e teknikave tradicionale të ndërtimit.

Një tipar i veçantë është vija natyrore e lugut, që drejton ujin nga burimi në sistemin e brendshëm të mullirit dhe më pas e dërgon në lumin Buzhala. Mekanizmi i brendshëm është kryekëput i bërë prej druri, dhe përfshin elementët origjinalë si: çakalla, gurët e bluarjes, koshi, magjja, perla, lugu, shega dhe tokmaku.



Gjatë një vizite të fundit në terren, është konstatuar se ka nisur një proces restaurimi, i cili përfshin zëvendësimin e çatisë dhe rregullimin e hapësirës përreth, si përpjekje për të shpëtuar këtë pjesë të çmuar të trashëgimisë.

Ky mulli mban gjithashtu vlerë të madhe historike, pasi ka qenë në pronësi të Hasan Hysen Budakovës (1860–1935) – një figurë që, sipas të dhënave lokale, mori pjesë në luftërat për çlirim kombëtar përkrah Isë Boletinit dhe Idriz Seferit. Kjo e bën mullirin jo vetëm një monument të teknologjisë tradicionale, por edhe një dëshmitar të rrjedhave historike të Kosovës në fillim të shekullit XX.



Burime:

DTK – Trashëgimia Kulturore e Kosovës Linku: <https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=3946> Qasur më 20.04.2025

Kosovo Rural Tourism Linku:

<https://www.kosovaruraltourism.com/southern-kosova-potentials/mulliri-i-vjeter-familjes-buzhala-shek-xix-buzhale-suhareke>

Intervista me Milazim Buzhalën -

Mulliri që i shpëtoi kohës, në lagjen Buzhalë të Budakovës 17 09 2021 Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=51AtLFHVWsA> (KTV-Kohavision)

MULLIRI I FAMILJES ISAKU VUÇITËRNA, RAHOVEC



Në një pjesë të qetë rurale rreth 700 metra larg rrugës kryesore Rahovec-Malishevë, në mes të një livadhi të pjerrët pranë një përroi, qëndron Mulliri i familjes Isaku, i njohur edhe si Mulliri i Vuçitërnës. Ky objekt, i ndërtuar në fund të shekullit XIX, përfaqëson një nga dëshmitë më të plota të teknologjisë së bluarjes së drithërave në regjionin e Rahovecit.

**Sipas të dhënave të QRTK-Prizren, mulliri ishte funksional për më shumë se një shekull, deri në vitin 1990, duke shërbyer si pikë kyçe për blerjen e miellit për banorët e fshatrave përreth. Sot, ndonëse jashtë funksionit, ai ruan një strukturë të qëndrueshme dhe disa prej elementeve origjinale të mekanizmit të brendshëm.*

Ndërtesa është ndërtuar me planimetri drejtkëndëshe dhe me materiale tradicionale: gurë lumorë, të lidhur me llaç balte, të përforcuar me hatulla druri. Muret e jashtme janë fuguar me llaç gëlqeror, ndërsa brendësia përmban pjesë të suvatuara me të njëjtin material. Fillimisht, objekti kishte vetëm një hapësirë funksionale për bluarje, por më vonë, për shkak të nevojave familjare, është ndarë në dy pjesë me blloqe argjile.



Kulmi përbëhet nga një konstruksion katërujor me trarë druri dhe është i mbuluar me rrasa guri, një teknikë tipike për këtë periudhë dhe rajon. Hyrja bëhet përmes dy portave në fasadën lindore, prej të cilave njëra është një hapje origjinale harkore, ndërsa tjetra është hapur më vonë për qasje shtesë.

Fasada lindore, përmes së cilës bëhet hyrja kryesore, është elementi më karakteristik i arkitekturës së jashtme.

Fasadat tjera janë të thjeshta dhe lineare, pa dekorime, përveç gurëve të latuar që formojnë muret.

Brenda ndërtesës ruhen ende disa pjesë të mekanizmit të vjetër të mullirit, si gurët e bluarjes dhe elementë druri, megjithëse ato sot nuk janë më funksionale. Pavarësisht kësaj, mulliri mbetet një monument i rëndësishëm i trashëgimisë etnologjike, që dëshmon për mënyrën e jetesës, ekonominë bujqësore dhe mjeshtërinë ndërtimore të banorëve të Rahovecit në fund të shekullit XIX.

Bazuar në vlerësimin e gjendjes fizike, objekti konsiderohet në gjendje mesatare, me nevojë për mirëmbajtje emergjente dhe restaurim për të shmangur degradimin e mëtejshëm dhe për të ruajtur autenticitetin e tij arkitektonik dhe historik.



Burime:

QRTK Prizren(FACEBOOK)

Linku:<https://www.facebook.com/qrtkpz/posts/mulliri-i-vjet%C3%ABr-i-familjes-isaku-vu%C3%A7it%C3%ABrna-nga-komuna-e-rahovecit-n%C3%ABn-mbrojtje-/3062005250727982/>

MULLIRI I VJETËR DRAGASH

Në hyrje të qytetit të Dragashit, buzë një jazi të vjetër dhe të qetë, qëndron Mulliri i Dragashit, një prej dëshmime më karakteristike të trashëgimisë kulturore të kësaj komune. I ndërtuar në shekullin XIX, sipas një table të vendosur pranë tij, ky mulli tradicional punonte me energjinë e ujit, falë rrjedhës së vazhdueshme të lumit, që për banorët e zonës ishte burimi më i sigurt dhe ekonomik për bluarjen e drithërave.



**Në të kaluarën, mulliri ka shërbyer si pikë qendrore për banorët e qytetit dhe fshatrave përreth, të cilët sillnin grurin, misrin dhe elbin për ta bluar. Roli i tij në jetën ekonomike dhe shoqërore të banorëve të Dragashit ishte thelbësor, duke e bërë një ndër objektet më të vizituara e më të nevojshme të rajonit.*

Ndërtesa është ndërtuar me mure guri dhe mbulohet me rrasa guri, në përputhje me stilin e ndërtimit tradicional të zonës. Në brendësi, mulliri përfshin të gjitha elementet funksionale të teknologjisë së bluarjes: rrotullat, boshtin, gurët e mullirit, çekanët dhe pajisje të tjera të punuara me mjeshtëri, që dëshmojnë për trashëgiminë teknike dhe ndërtimore të së kaluarës.



Gjatë një vizite të fundit në terren, u vërejt se gjendja fizike e objektit është e mirë, falë ndërhyrjeve restauruese që janë bërë me kujdes, duke ruajtur plotësisht autenticitetin e tij historik dhe arkitektonik. Megjithatë, fakti që mulliri nuk është aktualisht funksional, paraqet një rrezik për degradim gradual, sidomos në mungesë të mirëmbajtjes së rregullt dhe përdorimit aktiv.



Hapësira përreth mullirit ofron një ambient natyror të këndshëm dhe relaksues, duke e pozicionuar këtë monument si një pikë referimi në peizazhin kulturor të Dragashit, me potencial të lartë për zhvillim të turizmit kulturor dhe edukativ.

Burime:

Mulliri i Dragashit Linku: <https://visitdragash.com/index.php/sq/trashegimia-kulturore/>

Informata nga Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore - Prizren

VALAVICA DHE MULLIRI BELLOBRAD/DRAGASH



Në fshatin Bellobrad, pjesë e rajonit të Opojës në komunën e Dragashit, ruhet një prej komplekseve më të veçanta të trashëgimisë teknologjike tradicionale në Kosovë: valavica dhe mulliri i familjes Shefiku. Të vendosura pranë një burimi uhor natyror, këto dy struktura përfaqësojnë një bashkëjetesë funksionale të dy zejeve të rralla që dikur i shërbenin një zone të gjerë gjeografike.

**Deri në vitet 1970, ky kompleks shërbente për bluarjen e drithërave dhe për përpunimin e zhgunit përmes valavicës — një proces unik për shkaljen e tekstilit që nuk dokumentohet askund tjetër në Kosovë. Shërbimet e tij përfshinin fshatrat e Opojës, Gorës, Vërrinit, Dukagjinit dhe madje arrinin deri në rajonet e Tetovës dhe Gostivarit, duke e pozicionuar si nyje ekonomike me rëndësi ndërkrahinore.*

Valavica, e ndërtuar para vitit 1800, përfshin një ndërtesë prej rreth 36 m², ndërtuar me dru dhe elemente funksionale të lëvizura nga uji. Mekanizmi përfshin dy çekanë të mëdhenj me dhëmbëza dhe arkën e drurit, ku vendosej zhguni për përpunim. Në të njëjtin ambient ndodhet edhe mulliri i drithit, i ndërtuar me gurë lumorë dhe llaç balte, me kulm të dikurshëm prej kashte, sot të zëvendësuar me tjegulla të luguara. Brendësia e tij ruan dysHEME me rrasa guri dhe dërrasa, si dhe elementet karakteristike të mekanizmit: qarku, pirajkat, gurët, sënduku, magjja dhe tërklimezat.

Një element i veçantë është integrimi i funksioneve: uji që vë në lëvizje mullirin, vazhdon rrugën për të vënë në punë valavicën



Burime:

Kosovar Rural Tourism – Valavica dhe Mulliri, Linku:

<https://www.kosovaruraltourism.com/southern-kosova-potentials/valavica-dhe-mulliri?lang=sq>

Valavica dhe mulliri i vjetër i Dragashit (Tribuna Chanel) Linku: <https://youtu.be/5N6ZGYD4J6I?si=ktTG17VUplZcwlau>

DTK – Trashëgimia Kulturore e Kosovës Linku: <https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageId=9265>

- dëshmi e efikasitetit tradicional të përdorimit të burimeve natyrore.

Në vitin 2014, kompleksi iu nënshtrua një restaurimi të plotë, me ndërtimin e tre mureve të reja dhe konservimin e përgjithshëm të ndërtesës. Ndërhyrjet respektuan format dhe materialet tradicionale, duke siguruar ruajtjen e autenticitetit dhe jetëgjatësinë e objektit.

Sot, megjithëse valavica dhe mulliri janë të restauruar, ato përdoren rrallë për shkak të zëvendësimit të tyre nga teknologjitë moderne dhe rënies së përdorimit të zhgunit në tekstile. Megjithatë, ky kompleks mbetet një dëshmi e rrallë e artizanatit tradicional dhe organizimit ekonomik në Kosovën e shekujve të kaluar, me vlera të mëdha etnografike, teknologjike dhe edukative.



MULLIRI I VJETËR NË ZGATAR

Mulliri i familjes Misini ndodhet buzë rrugës, në dalje të fshatit Zgatar, dhe daton nga shekulli XIX. Me një planimetri drejtkëndëshe, ai karakterizohet nga një derë e vetme hyrëse dhe një dritare e vogël, që shërben si burimi i vetëm i dritës natyrale në brendinë e tij.

Historikisht, ky mulli ka luajtur një rol kyç në jetën ekonomike të familjes dhe të gjithë komunitetit lokal. Ashtu si shumë mullinj të tjerë të rajonit të Opojës, ai përfaqëson një dëshmi të gjallë të përdorimit të ujit si burim energjie për bluarje dhe përpunim të drithërave. Mulliri ruan ende pjesët origjinale të mekanizmit të bluarjes, përfshirë gurët dhe elementet prej druri, që dëshmojnë për mjeshtërinë tradicionale të ndërtimit.



**Mulliri i Familjes Misini është një nga objektet e rralla që ruan gati të gjitha pjesët origjinale të mekanizmit të bluarjes. Pavarësisht dëmtimeve dhe humbjes së autenticitetit të kulmit, ai mbetet një dëshmi e çmuar e jetës bujqësore dhe teknologjisë tradicionale në Opojë. Përfshirja e tij në proces restaurimi nga QRTK-Prizren është shpresëdhënëse për ruajtjen dhe valorizimin e kësaj trashëgimie. Rindërtimi i kujdesshëm, i bazuar në dokumentim profesional dhe respekt ndaj autenticitetit, synon ta rikthejë mullirin si aset funksional dhe edukativ për komunitetin.*

Burime:

Informata nga Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Prizren



Megjithatë, me kalimin e kohës gjendja e tij fizike është degraduar ndjeshëm. Muri verior është pjesërisht i rrënuar, dhe ndërhyrjet e mëhershme në kulm – përfshirë përdorimin e teneqes dhe qeremideve prej asbesti – i kanë humbur autenticitetin origjinal të strukturës. Edhe pjesët e brendshme, ndonëse historikisht të vlefshme, janë dëmtuar dhe janë jashtë funksionit.

Në vitet e fundit, ky monument i trashëgimisë kulturore është përfshirë në proces restaurimi nga Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore në Prizren (QRTK). Janë realizuar inspektime të detajuara, dokumentim vizual, matje teknike dhe vlerësime të strukturës arkitektonike dhe elementeve autentike, duke krijuar bazën për hartimin e planeve të restaurimit. Kjo iniciativë përbën një hap të rëndësishëm për kthimin në funksion të mullirit dhe për ruajtjen e vlerave të tij si pjesë e trashëgimisë kulturore të rajonit.



MULLIRI I HAXHI IFTIMANIT NË FSHATIN LESHTAN

Mulliri i fshatit Leshtan, i njohur si Mulliri i Haxhi Iftimanit, përfaqëson një nga rastet e rralla të trashëgimisë teknologjike tradicionale që ka mbetur funksionale në këtë zonë. Edhe pse nuk ka status të mbrojtur ligjshëm, ai mbetet një simbol i rëndësishëm i vazhdimësisë së jetës rurale dhe zanateve të hershme.

Sipas intervistave me familjarët, ky mulli është ndërtuar në fund të shekullit XIX. Në vitin 1940 ai kaloi në pronësi të Jul Beharit dhe më vonë në trashëgimi të familjes Iftimani, e cila e ruan dhe e mirëmban edhe sot.



Historikisht, mulliri ka shërbyer jo vetëm për fshatin Leshtan, por edhe për komunitetet përreth si fshati Radesh dhe pjesë të tjera të Dragashit. Me një kapacitet prej rreth 300 kg në ditë, mulliri ka qenë për dekada me radhë një hallkë e rëndësishme në ekonominë e përditshme të zonës. Pas viteve 1990, për shkak të rënies së interesimit dhe ndryshimeve në mënyrën e përpunimit të drithërave, mulliri u përdor kryesisht për nevojat familjare.



**“Kapaciteti i tij arrinte rreth 300 kilogramë në ditë. Deri në vitin 1990 ka punuar për gjithë fshatin dhe për fshatra të tjerë të Dragashit. Sot e përdorim vetëm për nevojat tona, por e ruajmë me kujdes — sepse është pjesë e historisë sonë.”*

— Nip i pronarit, intervistuar në Leshtan

Pavarësisht kësaj, ndërtesa dhe mekanizmi i saj janë ruajtur dhe restauruar me kujdes. Ndërhyrjet restauruese kanë përfshirë:

- Rindërtimin e konstruksionit të kulmit, duke ruajtur trarët origjinalë dhe duke shtuar trarë të rinj ku ka qenë e nevojshme;
- Vendosjen e hidroizolimit dhe tjegullave të reja (në vend të llamarinës së mëparshme);
- Muratimin e murit jugor të dëmtuar, me gur dhe llaç tradicional;
- Restaurimin e oxhakut dhe suvën e jashtme të mureve.

Këto veprime kanë mundësuar që mulliri të ruajë funksionalitetin bazë, duke mbetur një dëshmi e gjallë e mjeshtërisë lokale dhe një shembull pozitiv i ndërhyrjeve për ruajtjen e trashëgimisë.



Burime:

CHWB : https://chwbkosova.org/sq/chwb_news/permireshet-gjendja-e-tri-ndertesave-historike-ne-dragash-2/

Intervistë me familjarë dhe vizit në teren më 23.05.2025

RRËNOJAT E MULLIRIT TË BUBLIT, DAMANEK, MALISHEVË

Në bregun lindor të lumit Mirusha, pranë urës së vjetër të fshatit Damanek, ndodhen rrënojat e Mullirit të Bublilit, të pozicionuara në vendin e quajtur Çupevë, rreth 10 km në veriperëndim të qytetit të Malishevës. Edhe pse mungon një datë e saktë për ndërtimin e tij, bazuar në analizat arkitekturore dhe në periudhën e ndërtimit të urës përballë, mendohet se mulli është ndërtuar ose rindërtuar rreth vitit 1883.



Ky mulli kishte një funksion të dyfishtë dhe të veçantë për kohën: kati përdhes shërbente për bluarjen e drithërave, ndërsa kati i sipërm ishte i destinuar për banim dhe strehim të udhëtarëve. Ky tipar e bën atë një shembull unik të ndërtesave me funksion të kombinuar ekonomik dhe shoqëror në rajon.

Mulliri furnizohej me ujë nga lumi Mirusha, përmes një kanali të ndërtuar në anën lindore, i cili vinte në funksion dy palë gurë bluarës. Objekti kishte planimetri drejtkëndëshe me përmasa 11.6 x 6.5 metra dhe ishte i ndarë në dy ambiente funksionale. Muret e tij arrinin trashësi nga 60 deri në 80 cm dhe ishin ndërtuar me gurë të lidhur me llaç gëlqeror, një teknikë tipike për ndërtimet tradicionale të shekullit XIX në këtë zonë.

Në pjesën e poshtme të murit lindor dhe atij perëndimor ruhen ende dy harqe prej guri, nën të cilat dikur rridhte uji për të vënë në lëvizje mekanizmin e mullirit. Ato përbëjnë sot elementët më të identifikueshëm të strukturës së dikurshme.

Mulliri funksionoi deri në fund të viteve 1970, kur u braktis përfundimisht. Degradimi gradual, për shkak të mungesës së mirëmbajtjes dhe kushteve natyrore, përfshirë vërshimet nga lumi, çoi në rrënimin e strukturës. Sot, nga mulliri kanë mbetur vetëm muret e poshtme, të ngritura deri në lartësinë prej rreth 40 cm, dhe gjurmët e planimetrisë fillestare – të cilat dëshmojnë për përmasat dhe rëndësinë e dikurshme të këtij objekti.



Mulliri i Bublilit nuk ishte vetëm vend pune — ai ofronte edhe strehë për udhëtarët e lodhur. Ndërtesa dykatëshe, me funksione të integruara, përfaqësonte një formë të hershme të bujtinës, ku buka dhe mikpritja bashkëjetonin nën të njëjtën çati.

Burime:

Databaza e Trashëgimisë Kulturore Linku,

<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageId=9273>

MULLIRI I ISLAM ZENELIT, PAGARUSHË, MALISHEVË



I vendosur në një ambient piktoresk në fshatin Pagarushë, buzë lumit me të njëjtin emër, Mulliri i Islam Zenelit përfaqëson një shembull të rrallë të trashëgimisë teknike dhe arkitekture rurale në rajonin e Malishevës. Origjina e këtij mulliri i takon shekullit XIX, ndërsa struktura ekzistuese u ndërtua në vitin 1938 nga mjeshtër dibranë, të njohur për ndërtimin e kullave dhe objekteve prej guri. Mulliri u ble po atë vit nga familja e Islam Zenelit, në pronësi të së cilës qëndron edhe sot.

**Trashëgimtari, Halil Kryeziu: “Ky mulli ka bluar ditë e natë, pa u ndalur. Kapaciteti ishte rreth 100 kg drithë në orë, dhe njerëzit vinin nga fshatra të largët. Mielli që dilte këtu nuk krahasohet me asnjë të prodhuar nëpër fabrika. Tani nuk funksionon më, por qëndron i hapur për ata që duan ta shohin se si punohej dikur”.*

Mulliri ka formë drejtkëndëshe, me përmasa 4.35 x 2.75 metra dhe dy kate funksionale. Është ndërtuar me gurë të latuar dhe llaç gëlqeror, ndërsa hyrja kryesore përshkohet nga një qemer harkor i punuar me gurë, që pasqyron mjeshtërinë tradicionale. Kornizat

Burime:

Lika Nora – “The Old Mills of Kosovo: Historical Background Documentation”, 2023, f. 98–229

Intervistë: Mulliri i Pagarushës, dikur i pari në Malishevë, sot i hapur veç për vizita 23 06 2023 (KTV- Kohavision)

<https://www.youtube.com/watch?v=W-q7VCBj1ps>

prej druri të dyerve janë të vendosura nga brenda, duke ruajtur linjat e pastra të fasadës.

Kati përdhes përmban dy mekanizma bluarjeje – një tipar i rrallë në mullinjtë tradicionalë – si dhe një banjë, element i pazakonshëm për tipologjinë. Kati i sipërm përfshin një dhomë pritjeje me oxhak dhe një korridor ndihmës. Hapësirat janë të ndriçuara me dritare modeste, që siguronin mikpritje për vizitorët e largët që shpesh duhej të qëndronin gjatë natës.

Çatia është ndërtuar me konstruksion druri dhe mbulesë me pllaka guri, duke ruajtur formën e dikurshme. Restaurimi i vitit 2022 e ka kthyer këtë ndërtesë në një mulli-muze, duke ruajtur komponentët origjinalë dhe duke ndjekur standarde të konservimit autentik.



Mulliri i Zenel Islamit përfaqëson më shumë se një vend pune – ai ka qenë një hapësirë mikpritjeje, bashkëpunimi dhe qëndrueshmërie për komunitetin rural të Kosovës. Si një nga shembujt e rrallë të mullinjve të ruajtur me kujdes, ai është sot një pikë referimi për vizitorë dhe studiues të trashëgimisë materiale.

MULLIRI I BANJËS, BANJË, MALISHEVË

I vendosur në fshatin Banjë të komunës së Malishevës, ky mulli tradicional përfaqëson një nga dëshmitë më të rëndësishme të trashëgimisë teknike dhe ekonomike të rajonit. Edhe pse data e saktë e ndërtimit nuk dihet, stili ndërtimor dhe rrëfimet gojore e vendosin origjinën e tij në fundin e shekullit XIX. Sipas banorëve lokalë, mulliri është ndërtuar nga njëri prej themeluesve të fshatit, në lagjen e Begajve, dhe është i vetmi nga katër mullinj të dikurshëm të fshatit që ka mbijetuar deri sot.

**“Ky mulli është ndërtuar nga i pari i lagjes sonë. Dikur fshati kishte katër mullinj, por vetëm ky ka shpëtuar. Edhe pse sot është jashtë funksioni, ai mbetet një pjesë e çmuar e historisë sonë. Madje pranë tij janë gjetur edhe gurë mbivarorë të lashtë — dëshmi të jetës shekullore në këtë zonë.”*



Mulliri ka një formë drejtkëndëshe me përmasa 5.60 x 13.30 metra dhe përbëhet nga dy hapësira: një për bluarje dhe një tjetër për depo. Ai është ndërtuar me mure guri të përforcuara me hatulla druri, dhe çatia dyujëshe është e mbuluar me rrasa guri – një tipar autentik i arkitekturës vernakulare të kësaj zone.



Një veçori arkitektonike e rrallë është vendosja e dy gurëve të bluarjes brenda një “kutie” betoni, me bazamente gjithashtu prej betoni – që mund të kenë pasuar më herët gropa druri. Mulliri funksiononte me ujë të marrë nga lumi Banjë dhe shërbente jo vetëm për fshatin, por edhe për banorët e zonave përreth.

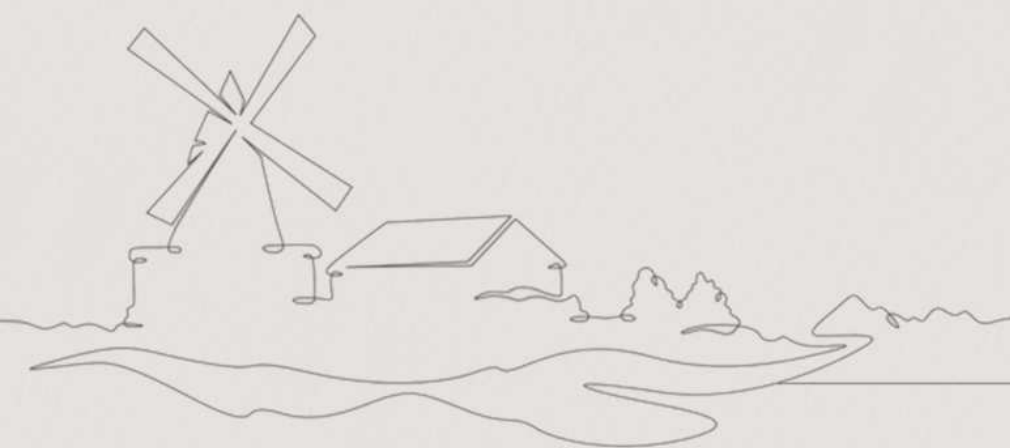
Në brendësi ende ruhen disa pjesë të mekanizmit origjinal, përfshirë gurin e bluarjes, ndonëse gjendja fizike është dobësuar dukshëm. Skeleti prej druri është i vetmi që qëndron i paprekur, ndërsa pjesa më e madhe e brendshme ka humbur, përfshirë edhe dyshtemenë, që është sot e shtruar vetëm me tokë të ngjeshur.



Pas dëmtimeve të rënda që pësoi pas luftës së fundit, në vitin 2012 u ndërmorën ndërhyrje konservuese në kuadër të Programit të Ndërhyrjeve Emergjente. Këto përfshinë stabilizimin e strukturës dhe përgatitjen e objektit për një mundësi të mundshme rifunksionalizimi. Megjithatë, pavarësisht vlerave të larta kulturore dhe potencialit për përdorim alternativ (si muze, pikë turistike

ose hapësirë edukative), mulliri vazhdon të jetë jashtë funksionit.

Mulliri i Banjës është një dëshmi e jetës rurale, e teknologjisë tradicionale dhe e lidhjes së njeriut me natyrën. Restaurimi i tij i plotë dhe riaktivizimi – qoftë edhe si vend simbolik kulturor – do të kontribuonte në ruajtjen e identitetit lokal dhe zhvillimin e turizmit kulturor në këtë pjesë të Kosovës.



Burime:

Databaza e Trashëgimisë Kulturore – Mulliri i Banjës Linku:

<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageId=9485>

Lika, Nora (2023). "The Old Mills of Kosovo: Historical Background Documentation", f. 98–229

MULLIRI DHE KOSHI I FAMILJES JONUZAJ SENIK/MALISHEVË



Mulliri i familjes Jonuzaj ndodhet në pjesën jugore të fshatit Senik, në një terren të pjerrët, të mbuluar nga livadhe të gjelbërta dhe pranë një përroi që i shërben si burim uji. Kompleksi përfshin edhe koshin tradicional të familjes, një element i rrallë që ruhet pranë ndërtesës së mullirit, ndërsa shtëpitë e banimit ndodhen më larg. I shpallur nën mbrojtje të përkohshme me numër unik 4509, ky mulli përfaqëson një pjesë të rëndësishme të trashëgimisë arkitektonike dhe shoqërore të zonës.

“Mulliri është ndërtuar gjatë pushtimit bullgar, rreth vitit 1916, nga paraardhësit tanë,” — thuhet në rrëfimet e familjes Jonuzaj. “Në kohët më të vështira, ky vend nuk ishte vetëm për miell — ishte për mbijetesë. Edhe kur kati i dytë u ndërtua për fjetje dhe më pas u rrënua, nuk u ndal funksioni kryesor: mulliri ishte zemra e fshatit.”

Mulliri ka një formë drejtkëndëshe, ndërtuar me gurë lokalë të lidhur me llaç balte. Ka vetëm një derë hyrëse prej druri në fasadën jugperëndimore dhe një dritare të vogël në anën veriore, e vetmja që siguron dritë natyrale për hapësirën e brendshme. Dera, megjithëse e amortizuar, ruan ende mekanizmat tradicionale të hapjes dhe mbylljes, një shembull i mjeshtërisë popullore vernakulare.



Në vitin 1956, trashëgimtari Misin Jonuzaj ndërtoi një kat të dytë mbi strukturën ekzistuese, i cili përdorej për fjetje dhe si depo. Por pas vetëm disa vitesh, muri

jugperëndimor filloi të lakohej, duke rrezikuar qëndrueshmërinë. Si pasojë, kati i dytë u shemb në vitin 1965 dhe ndërtesa iu rikthye formës së saj origjinale.

Kulmi dyujësh është ndërtuar me trarë druri dhe i mbuluar me rrasa guri ose tjegulla tradicionale, ndërsa dyshemeja e brendshme është e ndarë ndërmjet dheut të ngjeshur dhe rrasave të gurit. Veçori dalluese e këtij mulliri është zona e gurëve të bluarjes, e cila është ngjyrosur me motive karakteristike – një detaj estetik i rrallë në këtë tipologji objektsh.

Megjithëse me kapacitet më të vogël krahasuar me mullinjtë e tjerë të rajonit, mulliri i Jonuzajve ka qenë funksional për më shumë se një shekull. Në vitin 2023, ai iu nënshtrua një restaurimi konservues, për të siguruar ruajtjen afatgjatë dhe për ta promovuar si aset të trashëgimisë kulturore lokale.

Mulliri dhe koshi përbëjnë jo vetëm struktura funksionale të së kaluarës, por edhe dëshmi të prekshme të marrëdhënies midis njeriut dhe natyrës, mes mjeshtërisë lokale dhe nevojave të përditshme. Rindërtimi i këtij objekti e ka kthyer atë në një pikë referimi për historinë dhe kulturën e fshatit Senik, duke ofruar mundësi për edukim, turizëm rural dhe kujtesë kolektive.



Burime:

Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Prizren

Rrëfime gojore të familjes Jonuzaj dhe vizita në teren me datën 27.05.2025

MULLIRI I MEHMET ALISË

Në luginën e bukur të Pagarushës, aty ku bashkohen përroi i Janqistit me atë të Maralit, ndodhet një objekt i rrallë i trashëgimisë kulturore: Mulliri i Mehmet Alisë, i njohur ndryshe edhe si Mulliri i Epërm i Shkozës. I vendosur strategjikisht në trekëndëshin mes fshatrave Marali, Goriq dhe Janqist, ky mulli shtrihet në tokat e fshatit Shkozë dhe përbën një dëshmi të rrallë të mjeshtërisë popullore dhe organizimit të jetës ekonomike tradicionale.

“Mulliri i Mehmet Alisë arrinte të bluanim një shekë farë për një orë,” — thonë banorët e Shkozës. “Pasi kishte pak ujë në përroin e fshatit, Mehmet Aliu bashkë me djemtë e tij ndërtuan një sistem kanalesh që sillte ujin nga dy përrenj të ndryshëm. E bëmë vetë — siç ka bërë gjithmonë fshatari i mençur.”



Sipas gojëdhënave lokale, ky mulli është ndërtuar në fund të shekullit XVII nga Mehmet Aliu, themeluesi i fshatit Shkozë, bashkë me familjen e tij të madhe. Nisma për ndërtimin e tij lindi nga nevoja për një vend bluarjeje në kushtet kur përroi i vetëm i fshatit kishte pak ujë gjatë verës. Zgjidhja e gjetur ishte novatore për kohën: bashkimi i dy rrjedhave ujore përmes kanaleve të ndërtuara me mjeshtëri popullore, duke krijuar një presion të mjaftueshëm për të vënë në funksion gurët e mullirit.

Burime:

Rrëfime nga Samir Hoxha

MKRS, Programi i restaurimit të trashëgimisë rurale, 2022–2023



Ky sistem i inxhinierisë popullore dëshmon aftësitë e komunitetit për të shfrytëzuar mjedisin në mënyrë efikase dhe të qëndrueshme, dhe njëherësh për të organizuar punën në mënyrë kolektive për të mirën e përbashkët.

Mulliri ishte funksional deri në fillim të viteve 1980, kur, për shkak të ndryshimeve socio-ekonomike dhe teknologjike, u la në harresë. Edhe pse në dekadat pasuese ndërtesa u dëmtua rëndë, themelet dhe gjurmët e saj mbetën të dallueshme pranë rrugës Marali–Goriq, si një kujtim i gjallë i funksionit dhe vlerës që kishte për komunitetin.

Rreth dy vite më parë, Mulliri i Mehmet Alisë iu nënshtrua një procesi të plotë restaurimi, i cili e riktheu këtë objekt në formën e tij tradicionale, duke ruajtur materialet autentike, mekanizmin origjinal të bluarjes dhe karakterin arkitektonik lokal. Sot, mulli nuk është vetëm një monument i trashëgimisë kulturore, por një pikë referimi për zhvillimin kulturor, arsimor, turistik dhe ekonomik të zonës së Pagarushës.

Rikthimi i tij e kthen këtë hapësirë në një vendtakim për nxënës, studiues, turistë dhe vizitorë që janë të interesuar në historinë e mullinjve të Kosovës dhe traditat e jetesës bujqësore.



MULLINJTË NË GJAKOVË DHE RAJON

Rajoni i Gjakovës ngjashëm si ai i Prizrenit ka pasur një traditë të pasur mullinjsh ujqorë, të ndërtuar përgjatë lumenjve Erenik, Krena dhe përrojeve malorë, duke shërbyer si nyje të rëndësishme ekonomike për komunitetin lokal. Edhe këta mullinj ishin objekte funksionale për bluarjen e drithërave dhe njëkohësisht vende ku mblidheshin banorët dhe bisedonin. Arkitektura e tyre zakonisht ishte e thjeshtë, me mure guri dhe kulme të mbuluara me rrasa ose tjegulla, ndërsa mekanizmat punonin falë fuqisë së ujit të devijuar përmes kanaleve dhe jazave. Me kalimin e kohës dhe ardhjen e teknologjisë industriale, shumica e tyre dolën nga funksioni, por disa prej tyre mbeten ende si monumente etnografike dhe dëshmi të jetës tradicionale bujqësore në Gjakovë. Restaurimi i tyre sot shihet si një mundësi për zhvillimin e turizmit kulturor dhe rural në këtë pjesë të Kosovës.

- 01 Mulliri i fshatit Molliq
- 02 Mulliri i fshatit Përtoq i epërm
- 03 Mulliri i Sheh Lites
- 04 Mulliri i Cërmjanit
- 05 Mulliri i Seid Bukollës



MULLIRI I FSHATIT MOLLIQ

Është një ndër objektet më mirë të ruajtura të trashëgimisë kulturore në këtë zonë rurale. I ndërtuar tërësisht nga druri – duke përfshirë bazamentin, dyshemën, muret dhe konstruksionin e kulmit – ai përfaqëson mjeshtërinë tradicionale të ndërtimit. Sipas gojëdhënave të banorëve lokalë, ky mulli daton që nga shekulli XIX. Pavarësisht disa intervenimeve të mëvonshme për ta ruajtur funksionin e tij, ai vazhdon të mbajë strukturën dhe formën origjinale.



Mulliri është funksional dhe përdoret për bluarjen e drithit, një proces që kryhet me anë të gurit bluarës i cili vihet në lëvizje nga rrjedha e ujit që kalon poshtë ndërtesës. Kjo mënyrë tradicionale e funksionimit ruan autenticitetin dhe i jep vlerë të veçantë këtij objekti.



Burime:

Databaza e Trashëgimisë Kulturore Kosovë – Linku: <https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=4624>

Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Gjakovë

Vizitë në terren 29.05.2025

Megjithëse rrjedha e ujit është e vogël, sidomos gjatë verës, ajo ende arrin të mbajë në funksion sistemin bluarës, edhe pse me kapacitet të reduktuar.

Objekti gjendet në një hapësirë të lirë, i rrethuar nga gjelbërimi dhe drunjtë, duke krijuar një ambient të qetë dhe natyror përreth. Qasja në mulli është e mundur përmes një rruge dytësore, e cila mund të përshkohet edhe me veturë. Në aspektin arkitekturor, veçohen dyshemeja prej trarësh druri dhe muret e veshura me dërrasa, ndërsa kulmi është i mbuluar me tjegulla të rrafshëta tradicionale.

Brenda mullirit gjenden elemente origjinale me rëndësi të veçantë, si varri i mullirit, çakalla, mushnjaku dhe çamparet – këto të fundit përdoren për të lajmëruar punonjësën e mullirit për t'u furnizuar me grurë. Në rrethinë, kalon një përrockë që shton karakterin natyror të këtij peizazhi kulturor dhe pasuron përvojën vizuale dhe historike të vizitorëve.



*Mulliri i fshatit Molliq ka vlera të shumëfishta: artistike për shkak të cilësisë së ndërtimit dhe materialeve të përdorura, shoqërore si dëshmi e traditës komunitare, për ekzistimin e metodave të vjetra të bluarjes dhe ekonomike për rolin që ka luajtur në jetën bujqësore të fshatit dhe fshatrave përreth. Si një objekt unik dhe me shumë rrallësi, ai përfaqëson trashëgiminë e gjallë kulturore të rajonit.

MULLIRI I FSHATIT PËRTOQ I EPËRM

Në zemër të fshatit Përtoq i Epërm të Komunës së Klinës, ndodhet Mulliri i Isuf Halilit, një dëshmi e gjallë e jetës tradicionale rurale dhe një thesar i trashëgimisë kulturore. Ky mulli, i njohur edhe si "Mulliri i Halil Hysenit" mes banorëve lokalë, flet për rrënjët e thella familjare dhe rolin qendror që ka pasur në shërbim të komunitetit për shumë dekada.

Mulliri i Isuf Halilit është një ndërtim karakteristik që i përket fundit të shekullit XIX dhe fillimit të shekullit XX, ndërtuar me mjeshtëri nga gurë lokalë dhe dru. Pozicionimi i tij strategjik, pranë burimit ujor të lumit Lumbardh në Përtoq të Epërm, pasqyron njohuritë e trashëguara brez pas brezi për shfrytëzimin e fuqisë së ujit. Ai ka një arkitekturë të veçantë tradicionale me dy etazhe (P+1). Përdhesa është ndërtuar me

gurë, ndërsa pjesa ballore ku rrjedh uji dallohet me tre harqe prej guri. Dera hyrëse është gjithashtu në formë harku, e ndërtuar me gurë. Mulliri ka një planimetri katrore me dimensione 11 m x 6.50 m.

Fillimisht i dedikuar bluarjes së misrit dhe grurit, ky mulli i shërbente jo vetëm fshatit Përtoq të Epërme, por edhe trevave më të largëta. Interesant është fakti se në vitin 1953, mulliri pësoi një ndryshim, duke iu shtuar kati i dytë, i cili shërbente për banim të përkohshëm.

Kjo dëshmon jo vetëm funksionin ekonomik, por edhe atë social të mullirit, duke qenë një vend ku njerëzit takoheshin, shkëmbenin lajme dhe ndihmonin njëri-tjetrin, duke përforcuar ndjenjën e komunitetit. Në



Në brendësi, ashtu si një shtëpi banimi, ai ishte i pajisur me elemente si shtëpia e zjarrit, oxhak, banjo, shkallët, dhoma gjumi dhe vegla pune. Për vlerat dekorative, dallojnë veçanërisht tri kanalet e ndërtuara me harqe prej guri në pjesën e jashtme të mullirit.

Gjendja aktuale e mullirit vlerësohet si mesatare, me shenja dobësimi strukturor, dëmtime të brendshme dhe prani lagështie, si pasojë e mungesës së mirëmbajtjes dhe restaurimeve. Megjithatë, brenda tij ende ekzistojnë pajisje bluarjeje po aq të vjetra sa vetë mulliri.



*Mulliri i Isuf Halilit është identifikuar dhe dokumentuar nga Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturor në Gjakovë në gusht të vitit 2025. Ai është regjistruar në sistemin e trashëgimisë me numrin e inventarit 4890. Edhe pse aktualisht jashtë funksionit, ky mulli ruan një potencial të madh për restaurim dhe shfrytëzim si pjesë e turizmit kulturor dhe edukimit për brezat e rinj. Ai mbetet një ekzemplar i rrallë dhe arkitekturë tërheqëse, që ndërlidhet edhe me funksionin e banimit, duke e bërë një monument unik të trashëgimisë kulturore arkitekturale.

MULLIRI I SHEH LITES

Në periferi të Gjakovës, në zonën e njohur si "Zidi i Sadik Agës", pranë një jazi të vjetër që rrjedh nga lumi Krena, gjendet Mulliri i Sheh Lites. Ky mulli, i ndërtuar në shekullin XIX gjatë periudhës osmane, është një dëshmi e gjallë e jetës ekonomike dhe shpirtërore të qytetit. Ai është pronë e Teqesë së Sheh Lites dhe përfaqëson një ndërthurje të funksionit utilitar me atë mikpritës, duke qenë njëkohësisht mulli dhe han.

Mulliri u ndërtua nga mjeshtër të ardhur nga Dibra dhe mjeshtër lokalë, duke përdorur gurin, tullën dhe drurin si materiale ndërtimore. Struktura e tij përbëhet nga një hapësirë bluarjeje dhe një pjesë dykatëshe që ka shërbyer si fjetore ose "Han" për pritjen e klientëve derisa kryhej bluarja e drithërave. Në enterier gjendet ende turbina me fletëza

prej druri që shërbente për të rrotulluar gurin e mullirit – një element me vlerë të lartë teknike dhe historike. Materiali i përdorur për ndërtimin e mullirit është guri, ndërsa në pjesën e hanit janë përdorur tulla të pjekura dhe druri për konstruksionin ndërkatësh dhe kulmin. Mbulesa e mullirit është me tjegulla tradicionale.





**Vlerat që përfaqëson ky aset janë të shumëfishta: historike, për rolin që ka luajtur në ekonominë e qytetit; shoqërore dhe shpirtërore, për lidhjet me komunitetin bektashian dhe traditat e mikpritjes; artistike, për mjeshtërinë e ndërtimit; dhe edukative, për dëshminë që jep mbi mënyrën tradicionale të përpunimit të drithit. Prania e një mbishkrimi në osmanishte në pjesën e jashtme të objektit shton edhe më tej rëndësinë e tij kulturore.*

Në rrethinë, mulliri karakterizohet nga prania e një kopshti dhe jazi, si dhe drunjë të lartë dhe kaçuba. Lumi Llukac kalon pranë tij.

Sot, objekti është i pashfrytëzueshëm dhe ndodhet në gjendje të keqe, me dëmtime të dukshme në strukturë, kulm që rrjedh, lagështi të pranishme dhe mungesë të mirëmbajtjes. Gjithashtu, ka çarje dhe deformime të mureve, si dhe suvatim të dëmtuar. Këta faktorë, përfshirë mungesën e intervenimeve konservuese/restauruese, kanë ndikuar negativisht në integritetin e trashëgimisë.



Mullirit sot, i është ndërruar funksioni dhe është shndërruar në objekt banimi.

Megjithatë, si pjesë e listës së aseteve në mbrojtje të përkohshme nga Ministria e Kulturës, Mulliri i Sheh Lites paraqet një mundësi të veçantë për ndërhyrje konservuese dhe rivitalizim, duke e rikthyer atë si një pikë referimi për identitetin urban dhe historik të Gjakovës. Ai mund të shërbejë si model i ruajtjes së trashëgimisë dhe rikontekstualizimit të objekteve të dikurshme në përdorime të reja me vlerë kulturore dhe turistike.

Burime:

Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Gjakovë

MULLIRI I CËRMJANIT

Në pjesën e ulët të fshatit Cërmjan, Komuna e Gjakovës, gjendet Mulliri i Cërmjanit, i njohur edhe si "Mulliri i Begut". Ky mulli, një monument i rëndësishëm i trashëgimisë kulturore, është ndërtuar në shekullin XIX, gjatë periudhës Osmane dhe në stilin tradicional.

Historikisht, ky mulli ka një pronësi të pasur. Ai ka qenë pronë e Avdullah Pashë Drenit, një protagonist i njohur në ngjarjet e Lidhjes së Prizrenit në vitin 1878. Më vonë, mulliri i është dhuruar Qemajl Begut, dhe ka mbetur në pronësi të familjes së tij deri në vitin 1973. Në këtë vit, ai u ble nga Rexhep Xhekaj, familja e të cilit e trashëgon

Mulliri i Cërmjanit është një mulli uji, që funksiononte falë lumit që kalon përmes tij dhe ka vënë në lëvizje mekanizmin bluarës. Ai ishte ndërtuar nga guri dhe çerpiçi, të shtanguara me hatulla druri. Porta e tij ishte prej druri me hapje dykrahëshe, ndërsa konstruksioni i kulmit ishte prej druri, i hapur pa tavan dhe me rënie katërujore. Kjo metodë e punës së mullirit me ujë e ka zanafillën qysh në mesjetë dhe ka shërbyer si mënyrë thelbësore për bluarjen e drithërave. Pjesët kryesore të mullirit përfshinin varrin e mullirit, çakallën, mushnjakun dhe çamparet, të cilat lajmërojnë punonjësin e mullirit për të furnizuar me grurë.



Mulliri ka pasur vlera të shumta, duke përfshirë ato historike, shoqërore, artistike, shkencore dhe ekonomike. Përveç rëndësisë ekonomike dhe arkitektonike, ai ka një rëndësi historike për shkak të pronarëve të tij të shquar.

Burime:

Intervista: Luan Gjekaj, Banor i fshatit Gjekaj

Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=Ppuj0F3dwuw> (TV Syri vision)

Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Gjakovë

Sot, për fat të keq, objekti i mullirit është dëmtuar në masë të madhe për shkak të ndikimit të kushteve atmosferike dhe mungesës së investimeve. Kulmi dhe pjesa e sipërme e mureve të gurit janë rrënuar tërësisht. Nga mulliri kanë mbetur vetëm pjesë të qemerëve mbi rrjedhën e ujit dhe një pjesë e mureve të gurit, të mbuluara nga mbeturinat dhe bimësia. Gjendja e përgjithshme e vlerësuar e mullirit është shumë e keqe, duke treguar dëmtime të mëdha strukturore dhe mungesë mirëmbajtjeje.



Burime:

Intervista: Luan Gjekaj, Banor i fshatit Gjekaj Linku: <https://www.youtube.com/watch?v=Ppuj0F3dwuw> (TV Syri vision)

Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Gjakovë

MULLIRI I SEID BUKOLLËS

Në fshatin Babaj të Bokës, komuna e Gjakovës, gjendet Mulliri i Seid Bukollës, një monument i rëndësishëm i trashëgimisë kulturore. I ndërtuar në vitin 1925 nga vetë Sejdë Bukolla, ky mulli shquhet jo vetëm për vlerat arkitektonike, por edhe për një histori të pasur dhe të ndërlidhur me jetën e komunitetit.



Mulliri është i pozicionuar në jug të fshatit, i lirë nga të gjitha anët, pranë një burimi uji që kalon nëpër të. Nga aspekti konstruktiv, ai është një ndërtesë përdhese me planimetri katërkëndëshe. Themelet dhe muret janë të ndërtuar me gurë të formave të çrregullta. Në të dyja anët e fasadës ndodhen porta dhe dritare me hapje të vogla, të bëra nga dru dhe me përfundime harkore, të formuara nga gurë të latuar. Kulmi është katërujor, i mbuluar me tjegulla mesdhetare, ku në hapësirat e brendshme shihen trarët e tavanit dhe konstruksioni i tij. Dyshemeja është me gurë të tipit "rasa". Në brendësi të mullirit ka ende

eksponate të varura në mur, si dhe gurë për bluarjen e grurit. Aty pranë gjendet edhe një kopsht dhe një përrockë e vogël që kalon nëpër mulli.

Ky mulli nuk shërbente vetëm për nevoja familjare, por kishte edhe një rol thelbësor humanitar, duke ndihmuar familjet e varfra të zonës. Shërbimet e bluarjes së miellit kryheshin këtu edhe për fshatrat përreth, si Deva, Shishmani i Bokës, Neci dhe Duzhnja. Përtej funksionit ekonomik, mulliri ka shërbyer si një pikë takimi për veprimtari kombëtare dhe fetare.

Sipas historisë të përshkruar nga QRTK-Gjakovë, Mulliri i Seid Bukollës ka një histori të veçantë rezistence. Gjatë luftës së vitit 1999, ai u përdor nga Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK) si pikë grumbullimi armësh, mobilizimi të të rinjve dhe koordinimi i veprimtarive ushtarake. Për fat të keq, gjatë kësaj kohe, mulliri u dogj nga forcat serbe. Megjithatë, ai u restaurua dhe konservua në vitet 2019-2020 nga pronari, Brahim Bukolla Rexhepi, nën mbikëqyrjen e Qendrës Rajonale për Trashëgimi Kulturore - Gjakovë dhe Ministrisë së Kulturës.



Aktualisht, mulliri është në gjendje të mirë dhe është i shfrytëzueshëm. Ai ndodhet nën mbrojtje të përkohshme nga Ministria e Kulturës. Pranë asetit gjendet edhe Tyrbja Pulë, e cila është në listën e trashëgimisë kulturore. Kjo e bën Mullirin e Seid Bukolles një dëshmi të rëndësishme jo vetëm të historisë ekonomike, por edhe të asaj shoqërore dhe rezistencës së një komuniteti.



Burime:
Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore - Gjakovë
Vizitë në terren 29.05.2025

MULLINJTË E HUMBUR TË PRIZRENIT DHE RAJONIT

Dikur pjesë thelbësore e jetës ekonomike dhe kulturore të Prizrenit, mullinjtë tradicionalë sot janë pothuajse të zhdukur nga peizazhi i qytetit, kryesisht si pasojë e zhvillimit urban të pakontrolluar. Prizreni kishte një rrjet të dendur jazeve, që përmes kanaleve dytësore sillnin ujin nga lumi Lumbardh për të vënë në funksion rreth 15 mulli, të shpërndarë në zona të ndryshme të qytetit. Këta mullinj shërbenin për bluarjen e drithërave dhe ishin të lidhur ngushtë me jetesën dhe tregtinë vendore. Sot, nga gjithë kjo trashëgimi, në qendër të qytetit kanë mbijetuar vetëm dy mullinj: mulliri i Shotmanit dhe ai i Tabakhanes, ndërsa pjesa tjetër është zhdukur pa lënë gjurmë, duke humbur një pjesë të rëndësishme të memories urbane të Prizrenit.

MULLIRI I VJETËR I ELEZ RAMË BUZHALËS, BUZHALË -SUHAREKË

495 MULLIRI I VJETER I ELEZ RAME BUZHALES SHEK. XX BUZHALE, SUHAREKE

I shkatërruar tërësisht.

MULLIRI I BERISHËVE SUHAREKË

488 MULLIRI I BERISHEVE * SHEK. XIX SUHAREKË 1216

I shkatërruar tërësisht.

MULLIRI I IDRIZ AHMET BUZES

Mulliri i Idriz Ahmet gjendej rreth 2 kilometra larg rrugës Prizren-Prevallë, në kompleksin memorial "Gryka e Lumbardhit". Mulliri u ndërtua në vitin 1937 nga Tihomir Iliq nga Leskovci, dhe më vonë u bë bashkëpronar Idriz A. Buza, një afarist nga Prizreni, i cili më pas u bë edhe pronar i mullirit.

Në vitin 1946, mulliri fitoi statusin e një fabrike dhe u sekuestrua nga shteti, duke u bërë pronë shtetërore. Nën menaxhimin e ndërmarrjes "Zhitopromet," mulliri funksionoi si fabrikë deri

në vitin 1969, kur u ndërtua një silos në Xërxë të Rahovecit. Pas kësaj, mulliri u shndërrua në një depo të ndërmarrjes "Cvilen" të Prizrenit.

Mulliri shfrytëzonte energjinë e ujit nga një përrua që kishte pendën poshtë hidrocentralit "Prizrenasja". Ky përrua ka ekzistuar që në kohët e lashta, kur në atë zonë përpunoheshin armët. Ndërtesa e mullirit nuk ka pasur vlera të mëdha të kulturës materiale, por është ishte një tregues i zhvillimit të mullinjve në këtë zonë.



Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I HAPÇINJËVE

Mulliri i Dehirëve (Hapçinjve) ndodhej në kompleksin memorial "Gryka e Lumbardhit". Ky mulli u ndërtua në vitet 1940-1941 me një teknologji më të avancuar se ato të mullinjve të mëparshëm, por jo shumë moderne për kohën. Mulliri funksiononte duke shfrytëzuar një përrua shumë të shkurtër dhe vazhdoi të operonte deri pas Luftës së Dytë Botërore, kur u sekuestrua nga shteti.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I ALIEFENDISË

Mulliri i Ali Efendisë (Drini) ndodhej në hyrje të Prizrenit nga Gryka e Lumbardhit. Në vitet e 90-ta, mulliri u shkatërrua plotësisht për shkak të mungesës së mirëmbajtjes, veçanërisht pas rindërtimit të rrugës Prizren-Prevallë dhe ndryshimeve në pronësi. Mulliri, me origjinalitetin e tij, ishte një prezantues i denjë i trashëgimisë së qytetit.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

Mulliri përmbante pesë olluqe, pesë gurë mulliri, hambarin e drithërave, odën e mullixhinjve dhe ahurin për kafshët e mbrehjes. Jazi i mullirit fillonte 300 metra më sipër, paralelisht me rrugën dhe shtratin e Lumbardhit. Koha e ndërtimit të mullirit nuk dihet saktësisht, por dihet se ai ishte pjesë e trashëgimisë së familjes Ymer Prizreni, respektivisht Ali efendi Drini.

MULLIRI I SHEHZADËS

Mulliri i Musa Shehzades ndodhej në kompleksin memorial "Marash" dhe mendohet se është ndërtuar në të njëjtën kohë me Tegen e tarikatit Saadi. Ky objekt kishte të gjitha elementet funksionale të një mulliri origjinal nga zona e qytetit të lashtë, duke përfshirë

pesë olluqe, pesë gurë mulliri, hambarin për drithërat, dhe vendin për mbajtjen e kafshëve për mullirin. Përrua i mullirit kishte një gjatësi prej 150 metrash. Aktualisht, objekti është shndërruar në një kafe-restorant.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I ETHEM AGËS

Mulliri i Ethem Agës ndodhej në veriperëndim të Hamamit të Gazi Mehmed Pashës, midis tij dhe Xhamisë së Pasha Prizrenit. Ky mulli ishte një objekt reprezentativ dhe funksionoi deri në vitin 1964, me katër gurë për bluarje. Uji për mullirin vinte nga përroi i Bajraklisë, i gjatë 1200 metra, i cili fillonte te Mulliri i Ali Efendisë dhe, pas shfrytëzimit në këtë mulli, vazhdonte

drejt Atmejdanit, ku përdorej për ujitjen e fushës pjellore.

Mulliri përmbante një ahur dhe një odë të ngushtë për mullisin. Në vend të hambarit, aty ishin dy arka për ushqim.

Sipas parashikimeve urbanistike, mulliri duhej të mbetej aktiv me gjithë origjinalitetin e tij,

dhe në vitin 1964 u rindërtua shtrati i përroit. U vendosën gypa në tri rajone kryesore për të përmirësuar rrjedhën e ujit: një në pjesën e sipërme të përroit, një tjetër në pjesën e poshtme, dhe një që kalonte nën rrugën pranë PTT-së dhe oborrit të shtëpisë folklorike të Sheh Hasanit. I fundit kalonte nën rrugën pranë Urës së Vjetër të Gurit, duke u derdhur më pas në shtratin e Lumbardhit.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I ARASTA ÇARSHISË

Mulliri i Arasta Çarshisë ndodhej në skaj të kësaj çarshie, duke kontaktuar drejtpërdrejt me Urën e Vjetër të Gurit. Pas shfrytëzimit të ujërave nga përroi i çarshisë, këto ujëra ktheheshin në shtratin e Lumbardhit, duke kaluar përmes harkut të Urës së Gurit. I vendosur në qendër të qytetit, në një zonë pikante, mulliri i Arasta Çarshisë ishte shumë përfaqësues.

Mulliri kishte gjashtë gurë, gjashtë olluqe, një ahur, hambarin dhe odën e mullisëve. U rrëzua gjatë ndërtimit për rregullimin e bregut të djathtë të Lumbardhit në fillim të Luftës së

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I SHABAN AGËS

Mulliri i Shaban Agës ndodhej në bregun e majtë të Lumbardhit, mbi Urën e Lanetit dhe nën hanin e Ali Efendisë. Ky mulli ishte një objekt shumë përfaqësues, me elemente të plota primare dhe sekondare. Ai furnizohej me ujë nga përroi i Begzades, i cili fillonte nga penda nën Bunarllëk, vendi ku fillonte edhe përroi i Arasta Çarshisë.

Ky koncept nuk u realizua pasi bregu i djathtë i Lumbardhit në hyrje të qytetit nuk u rregullua sipas projektit të hartuar, dhe shtrati i përroit "Bajrakli" u shkatërrua plotësisht. Kjo solli dëmtimin e Kompleksit Monumental të LSHP-së, ku ishte planifikuar të lidhej me përroit "Bajrakli." Kjo çështje lidhet me mungesën e interesit dhe neglizhencën e autoriteteve të qytetit në atë kohë.

Dytë Botërore, dhe në vitin 1948, u hoqën përfundimisht të gjitha gërmadhat.

Sipas Vakufnamës së Kukli Beut, kuptohet se ai bleu dhe vakufizoi pesë mullinj në Prizren, ndër të cilët përmendet Mulliri i Saraçhanes (Mulliri i Ethem Agës) dhe Mulliri në Çarshinë e Vjetër Merxhan (Shatërvan), që mendohet të jetë Mulliri i Arasta Çarshisë, pasi ndodhej në këtë hapësirë.

Mulliri ndërronte shpesh pronarët dhe kishte pronësi të ndarë në pjesë ideale, veçanërisht mbi një gur mulliri, madje edhe në përpjesëtime më të vogla.

Uji ndahej në oborrit të Vakufit (përballë Xhamisë së Sofi Sinan Pashës), rridhte nën kafenenë pranë Urës së Vjetër të Gurit, dhe më pas kalonte pjesërisht nën Hanin e Ali Efendisë dhe pjesërisht përmes oborrit të tij, duke arritur tek mulliri përmes pesë olluqeve. Këto sillnin në lëvizje pesë gurët dhe rrotat e mullirit. Përroi vazhdonte rrjedhën paralel me

rrugën, deri te Mulliri i Bimbashit, duke kontaktuar me Urën e Lanetit dhe shtëpinë e Shuaip Pashës.

Mulliri i Shaban Agës, së bashku me mullinj të tjerë në këtë zonë, u zhduk në vitin 1950.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I BIMBASHIT

Ndodhej në bregun e majtë të Lumbardhit, pranë Urës së tanishme të Rinisë. Ky mulli kishte katër gurë për bluarje, një odë për mullinxhinjtë, një ahur dhe arka për miell. Përrua i tij vinte nga Mulliri i Shaban Agës dhe derdhej në Lumbardh paksa mbi Urën e Beledijes.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I AVZËS 1

Ishte i pozicionuar mbi Urën e Beledijes, në bregun e djathtë të Lumbardhit, në vendin ku sot ndodhet një hapësirë e gjelbëruar. Mulliri ishte mjaft reprezentativ dhe lidhej me Urën e Beledijes dhe Xhaminë e Mustafa Pashës. Ai kishte tre gurë për bluarje dhe përmbante të gjitha elementet primare dhe sekondare.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

Përrua i mullirit ndahej me një pendë të vendosur mbi Urën e Lanetit dhe vazhdonte paralel me rrugën, duke kaluar nën urën në hyrjen kryesore të godinës së Beledijes, dhe më pas hynte në kompleksin e Tabakhanës. Mulliri u rrënuar në vitin 1950, dhe pronarëve iu dha si kompensim një lokacion pranë Urës së Kaçanikut.

MULLIRI I HASAN BEUT

Ndodhej pranë motelit të vjetër "Prizreni" dhe ishte një nga mullinjtë më reprezentativë të kohës. Ky mulli kishte të gjitha elementet primare dhe sekondare, përfshirë odën e mullisëve, hambarin, koshin për drithëra, dy arka për ushqimin e kafshëve, dhe një odë ndeje për vizitorët, me një hamam të vogël dhe një ballkon. Mulliri dispononte gjashtë gurë

mulliri, katër prej të cilëve punonin vazhdimisht. Përrua i tij ndahej nga shtrati i Lumbardhit nën Urën e Suzi Çelebisë.

Mulliri ishte i rrethuar nga kopshti i njohur i Hasan Beut, i cili shtrihej nga rruga deri te shtrati i Lumbardhit. Mulliri u rrënuar për shkak të ndarjes fizike midis trashëgimtarëve dhe më pas u shndërrua në objekt banimi.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

MULLIRI I AVZËS 2

Mulliri i Avzës ndodhej pranë Urës së Kaçanikut, në bregun e majtë të Lumbardhit. Ky mulli u ndërtua pas vitit 1950, pasi pronarit iu sekuestrua mulliri i mëparshëm pranë Urës së Beledijes. Objekti përmbante tre gurë mulliri, odën e mullisëve, një ahur dhe dy arka ushuri në vend të hambarit. Përroi që

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001

furnizonte mullirin fillonte nën Urën e Suzi Çelebisë dhe, pas përdorimit në mulli, kthehej në shtratin e Lumbardhit, afër kopshtit të Hasan Beut. Mulliri u rrënua në vitin 1963 për shkak të pakujdesisë dhe mungesës së leverdisë materiale. Pas shkatërrimit të mullirit, në atë vend dhe përgjatë përroit u ndërtuan shtëpi familjare

MULLIRI I SAITËVE

Ndodhej mbi Urën e Buzagillekut, në bregun e djathtë të Lumbardhit. Mulliri u ndërtua nga familja Saiti nga fshati Jabllanicë në vitin 1938. Ai kishte katër gurë mulliri, odën e mullisëve, një ahur, dhe dy arka për ushqimin e drithërave të bluara. Përroi i mullirit niste nga penda e vendosur në kopshtin e Hasan Beut.

Mulliri ndaloi së funksionuari në vitin 1963, për shkak të mungesës së interesit material, dhe gradualisht filloi të shkatërrohet.

Burime:

Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001



PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Pëfundime

Vlera historike dhe etnografike e mullinjve tradicionale në rajonin e Prizrenit dhe Gjakovës është e jashtëzakonshme. Ata përfaqësojnë trashëgimi teknologjike, sociale dhe kulturore të një epoke ku komuniteti ishte i lidhur ngushtë me natyrën dhe prodhimin vendor.

Rrjeti i mullinjve ka qenë i përhapur dhe funksional në të gjitha fshatrat që kishin burime uji.

Gjendja aktuale e mullinjve është e larmishme: disa prej tyre janë restauruar pjesërisht ose tërësisht, ndërsa shumë të tjerë janë në rrënoja, ose janë zhdukur tërësisht për shkak të mungesës së mirëmbajtjes, modernizimit të bujqësisë dhe emigrimit të popullsisë rurale. Funksioni origjinal i mullinjve pothuajse është ndërprerë, shumica e tyre nuk përdoren më për bluarje, por kanë potencial për rikonceptim si qendra kulturore, edukative apo turistike.

Por ndërtimi dhe funksionimi i mullinjve me ujë pasqyron një inxhinieri popullore të avancuar për kohën, duke shfrytëzuar burimet natyrore dhe zhvilluar sisteme komplekse për bluarjen e drithit. Edhe pse të ndërtuar kryesisht me gurë dhe dru, vërehet një diversitet në teknikat dhe materialet e përdorura, si guri, tulla, çerpiçi dhe rrasat e gurit për çati, duke dëshmuar përshtatshmërinë me rrethinën dhe mjeshtërinë lokale.

Ndonëse një pjesë e konsiderueshme e mullinjve ndodhet në gjendje të rëndë, me dëmtime strukturore, mungesë mirëmbajtjeje dhe rrezik serioz të humbjes së identitetit dhe funksionit origjinal, megjithatë duhet thënë se kanë potencial të madh për t'u shndërruar në

në atraksione kulturore dhe edukative, duke kontribuar në zhvillimin e turizmit dhe ekonomisë lokale.

Këto objekte ofrojnë një mundësi unike për edukimin e brezave të rinj mbi historinë, traditat dhe zhvillimin teknologjik të shoqërisë, derisa edhe ekzistenca e gjurmëve dhe materialeve origjinale i bën mullinjtë objekte me vlerë të lartë shkencore për studime të mëtejshme arkeologjike, arkitektonike dhe etnografike.

Në këtë rrafsh këta mullinj nuk janë vetëm objekte fizike, por dëshmitarë të një mënyre jetese të humbur, dhe si të tillë, duhet të ruhen, dokumentohen dhe rijetësohen me kujdes për brezat e sotëm dhe ata që do të vijnë.

Rekomandime

Inventarizimi dhe dokumentimi i plotë i mullinjve ekzistues, përmes hartës digjitale dhe arkivës historike, duke përfshirë informacion mbi gjendjen, pronësinë, teknologjinë tradicionale dhe potencialin për restaurim.

Përfshirja e mullinjve në programet e mbrojtjes ligjore, përmes regjistrimit në Listën e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme apo të Përhershme, për të garantuar mbrojtje institucionale dhe mundësi financimi për restaurim.

Restaurimi i atyre mullinjve që kanë vlerë të veçantë teknologjike dhe arkitektonike, në përputhje me standardet e trashëgimisë kulturore dhe duke ruajtur autenticitetin material dhe funksional.

Përshtatja funksionale për nevoja të reja, si muze të vogla, hapësira për edukim

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

tradicional, turizëm rural dhe ekoturizëm, qendra për punëtori artizanale apo pikë ndalese në itineraret kulturore lokale.

Fuqizimi i komunitetit lokal përmes përfshirjes në procesin e restaurimit dhe menaxhimit të mullinjve, si mënyrë për të ruajtur kujtesën kolektive dhe për të krijuar burime të reja të qëndrueshme ekonomike.

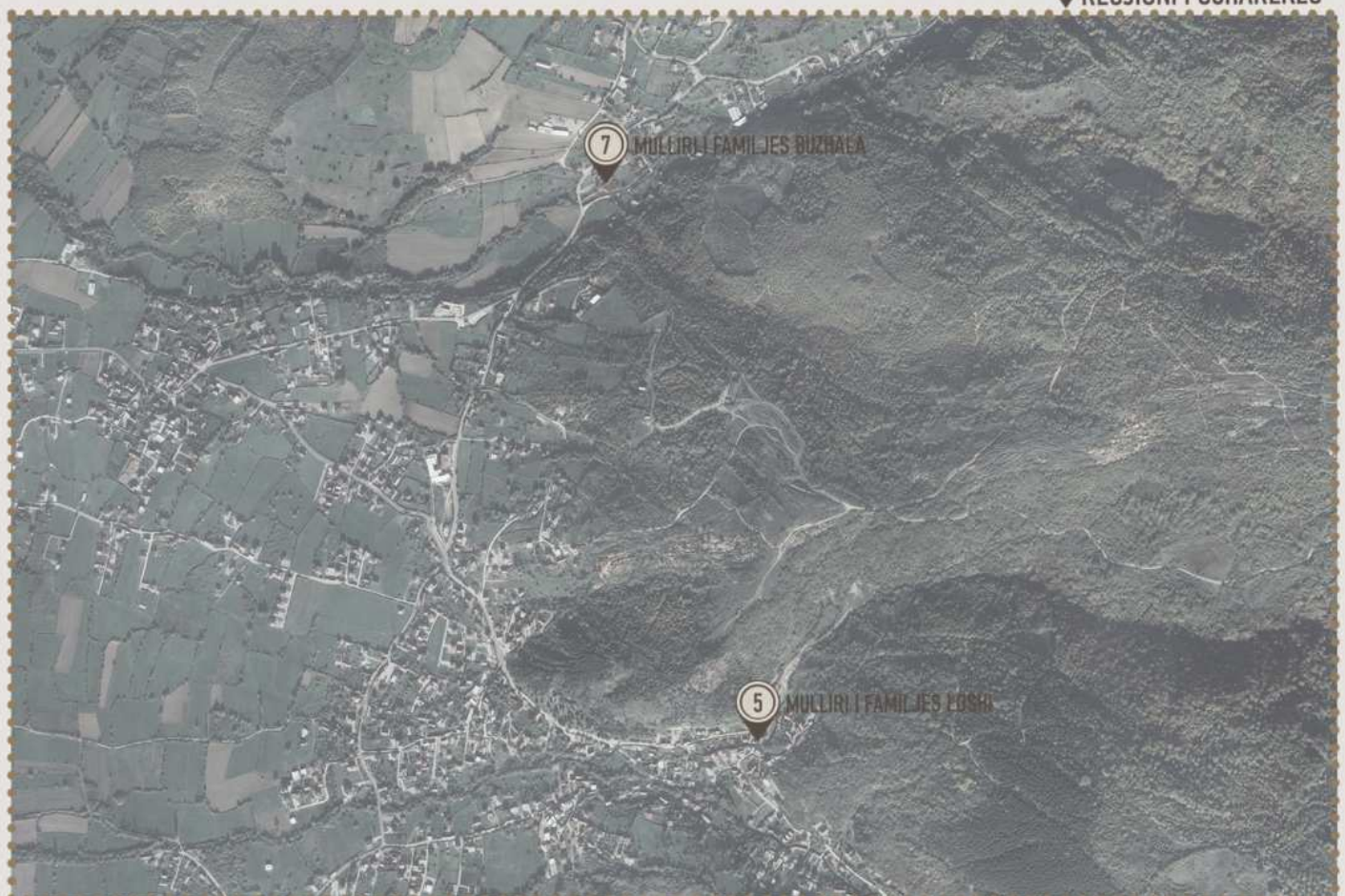
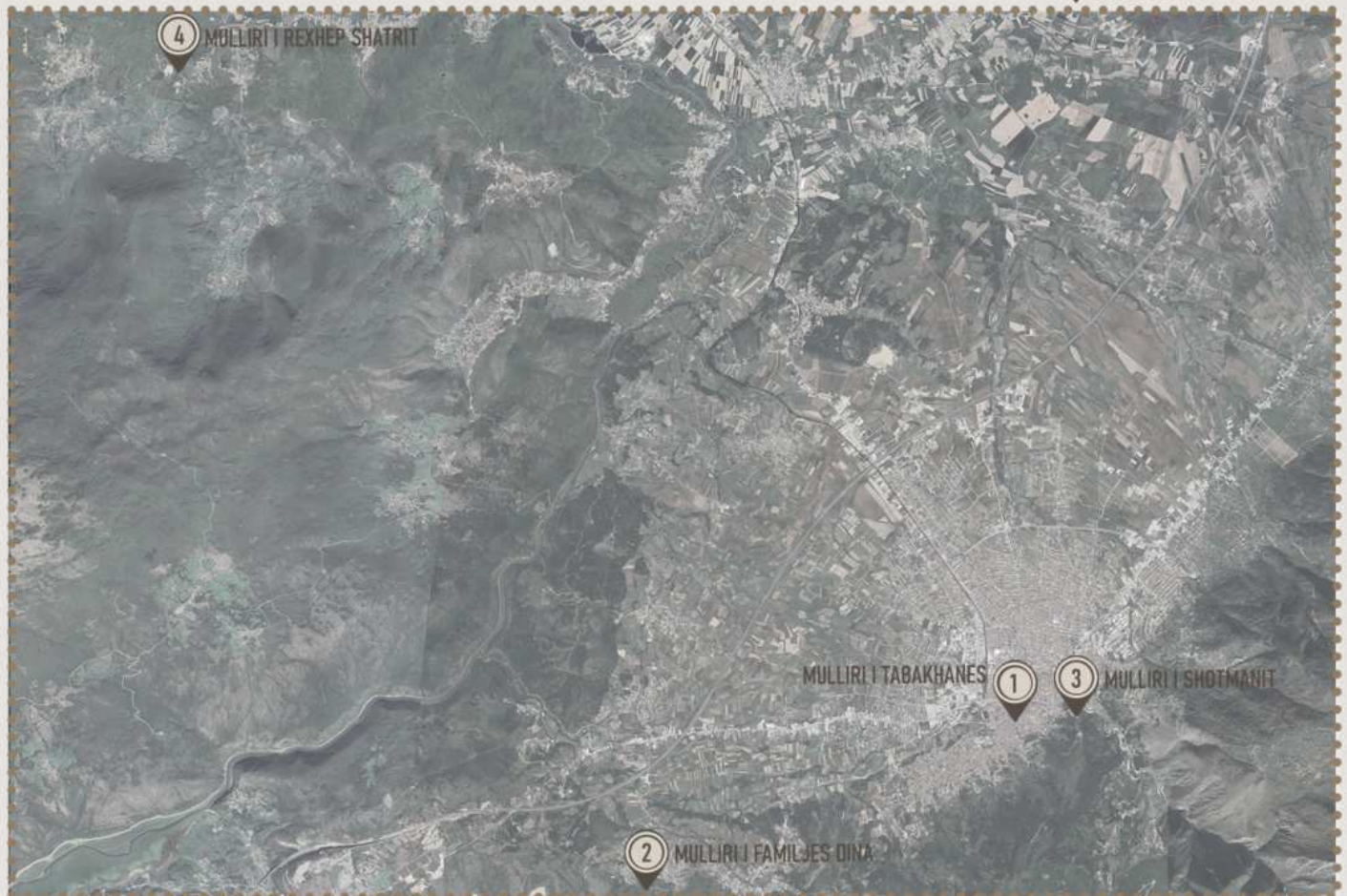
Përfshirja e mullinjve në kurrikulat shkollore dhe aktivitetet edukative për të nxitur vetëdijen për trashëgiminë kulturore dhe rëndësinë e teknologjisë tradicionale.

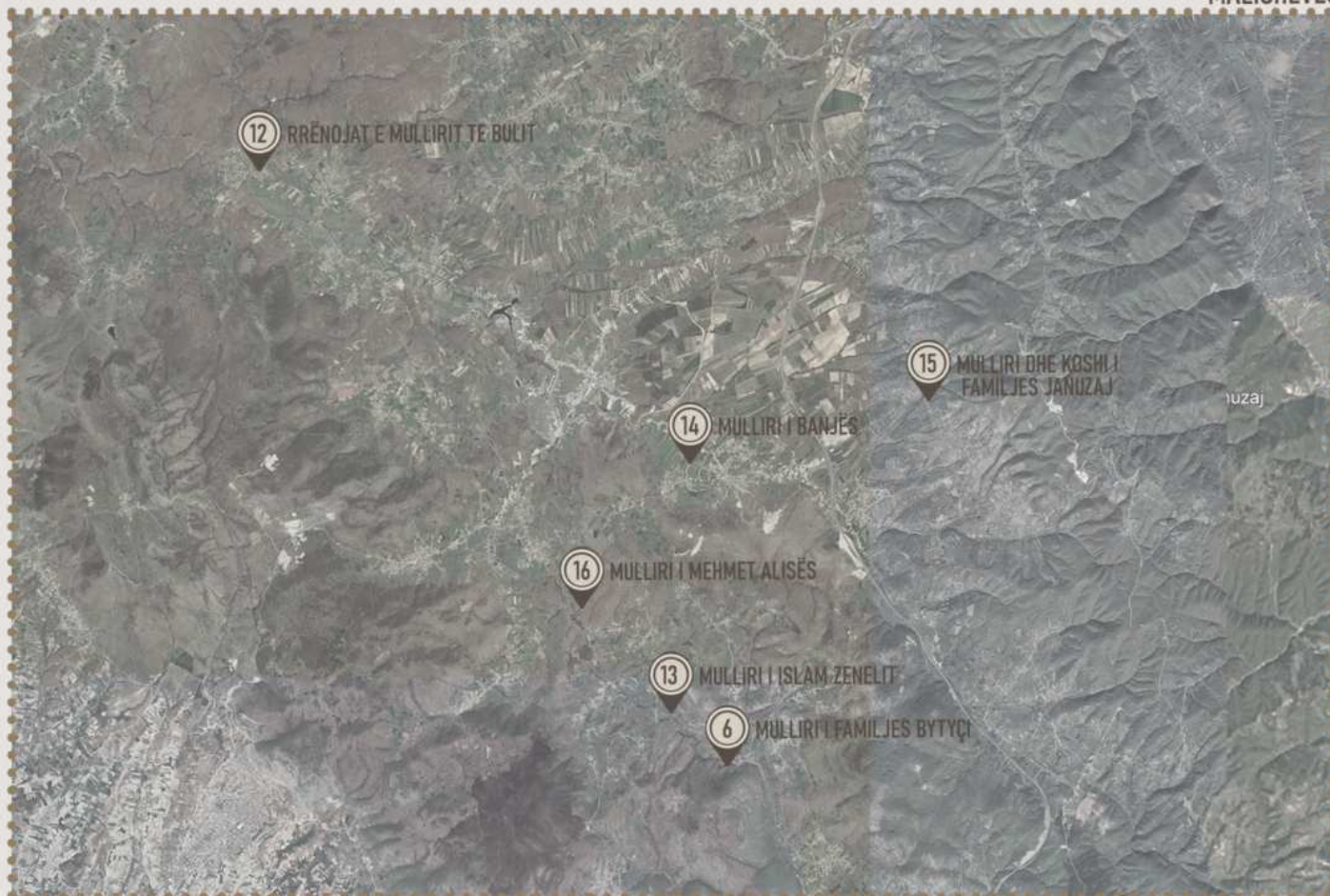
Zhvillimi i bashkëpunimeve ndërkomunale dhe ndërsektoriale për ruajtjen dhe promovimin e këtij rrjeti mullinjsh si një pasuri e përbashkët e rajonit Prizren–Gjakovë

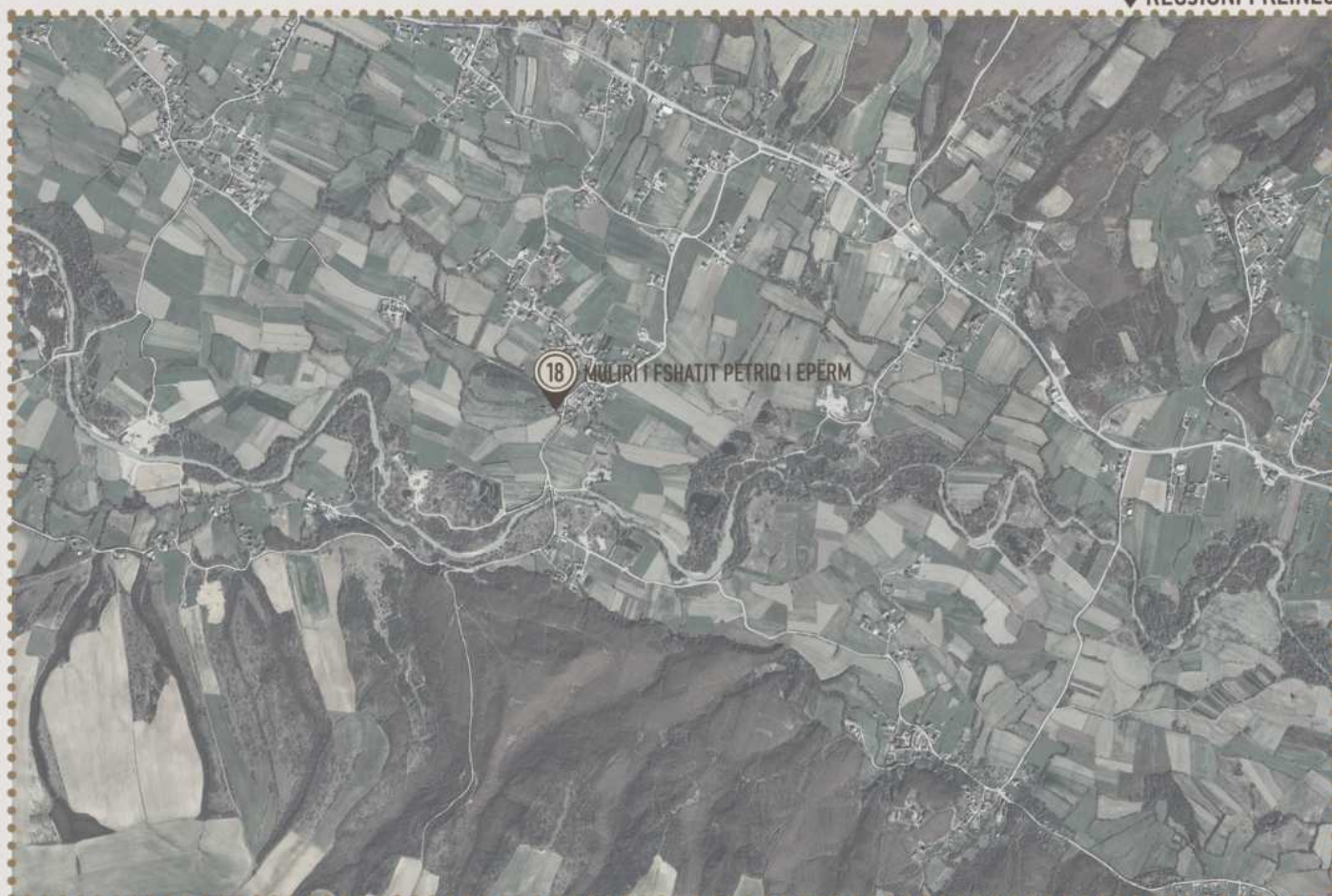
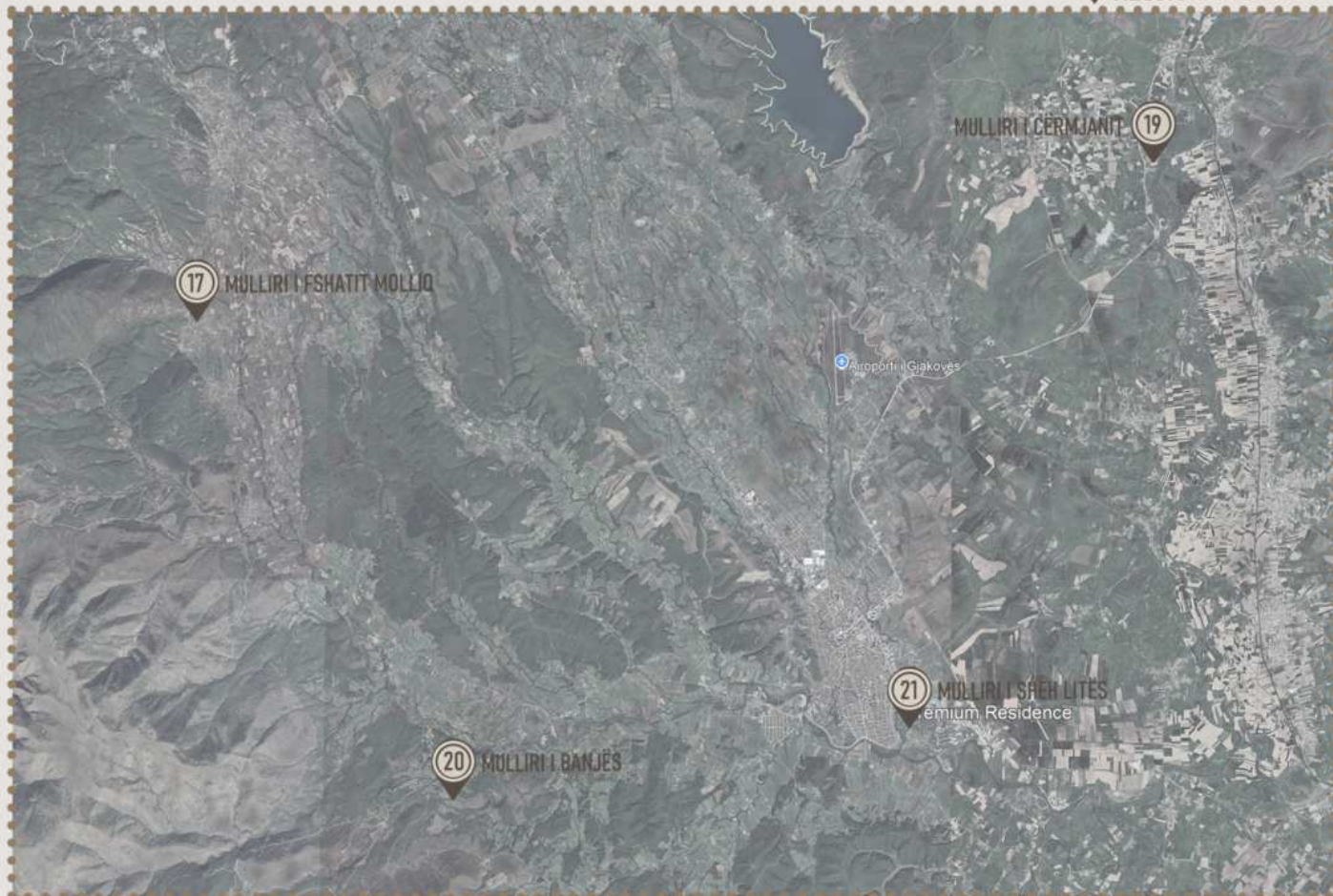


TABELA E MULLINJËVE

NR.	Emri	Regjioni	Qyteti/ Fshati	Shekulli	Kordinatat
1.	Mulliri i Tabakhanes	Prizren	Prizren	XVII	42°12'36.6"N 20°44'01.2"E
2.	Mulliri i familjes Dina	Prizren	Poslisht	XVII	42.179591, 20.666941
3.	Mulliri i Shotmanit	Prizren	Prizren	XVI	42°12'43.7"N 20°44'41.2"E
4.	Mulliri i Rexhep Shatri	Prizren	Kushnin	XIX	42°17'05.8"N 20°33'26.9"E
5.	Mulliri i Familjes Loshi	Suharekë	Vraniq	XIX	42°19'37.4"N 20°55'17.8"E
6.	Mulliri i Familjes Bytyqi	Suharekë	Breshoc	XIX	42°24'38.7"N 20°46'34.4"E
7.	Mulliri i Familjes Buzhala	Suharekë	Suharekë	XIX	42°20'13.7"N 20°54'55.7"E
8.	Mulliri i vjetër	Dragash	Sharr	XIX	42°03'50.9"N 20°39'07.7"E
9.	Valavica dhe mulliri	Dragash	Bellobrad	XIX	42°07'02.4"N 20°41'05.3"E
10.	Mulliri i vjetër Zgatarit	Dragash	Zgatar		42°7'30.73"N 20°42'49.27"E
11.	Mulliri i fshatit Leshtan	Dragash	Leshtan	XIX	42°02'42.5"N 20°41'00.8"E
12.	Rrenojat e mullirit te Bublrit	Malisheva	Bubel	XVIII	42°31'24.8"N 20°39'13.4"E
13.	Mulliri i Islam Zeneli	Malisheva	Pagarushë	XIX	42°25'05.9"N 20°45'47.2"E
14.	Mulliri i Banjës	Malisheva	Banjë	XIX	42°28'08.2"N 20°46'02.0"E
15.	Mulliri dhe koshi i Familjes Januzaj	Malisheva	Senik	XIX-XX	42°28'43.7"N 20°49'45.3"E
16.	Mulliri i Mehmet Alisë	Malishevë	Shkozë	XIX	42.439981, 20.738201
17.	Mulliri i fshatit Molliq	Gjakovë	Molliq	XIX	42°26'27.78"N 20°16'10.13"E
18.	Mulliri i fshatit Petriq i Epërm	Klinë	Përtoq i Eperm	XIX	42.608506, 20.485391
19.	Mulliri i Cërmjan	Gjakovë	Cërmjan	XIX	42°28'15.9"N 20°30'22.0"E
20.	Mulliri i Seid Bukolles	Gjakovë	Babaj i Bokës	1925	42°21'15.6"N 20°20'00.1"E
21.	MULLIRI I SHEH LITES	Gjakovë	Gjakovë	XIX	Zidi i Sadik Agës-Gjakovë







BIBLIOGRAFIA:

bibliografia:

<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=1553>
<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=3946>
<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=9265>
<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=9273>
<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=9485>
<https://dtk.rks-gov.net/Objekti?heritageld=4624>
https://www.mkrs-ks.org/repository/docs/5360_2_2.pdf
<https://www.mkrs-ks.org/repository/docs/5367-2.pdf>
Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Prizren
Qendra Rajonale për Trashëgimi Kulturore – Gjakovë
Muhamet Shukriu, Prizreni i Lashtë, 2001
Esat Haskuka - Analizat e funksioneve të Prizrenit gjatë shekujve Prizren - 2003
Vefa Qemal Karahoda - Një histori e shkurtër e tetë teqeve dhe tarikateve (1455-2003)
Artan Krasniqi – MONUMENT Vëllimi V ; Shekujt e rinj (Prishtinë, Mitrovicë Pejë & Gjakovë)
Artan Krasniqi – MONUMENT Vëllimi IV ; Shekujt e mesëm (Prizren, Ferizaj & Gjilan)
Nora Lika - 2023 - The Old Mills of Kosovo Historical Background Documentation.
Muharrem Qafleshi dhe Valent Qafleshi – Trashëgimia kulturore e Sharrit

Titujt edhe datat, linku:

<https://www.gazetaexpress.com/mulliri-ne-suhareke-qe-i-ka-rezistuar-kohes/>
Mulliri në Suharekë që i ka rezistuar kohës Gazeta Express (30/04/2020). Qasur më 20.04.2025
<https://www.prishtinanehistori.org/article/291/mulliri-i-vjeter-i-prishtines-i-vitit-1886-neper-mjet-syve-te-vladislav-titelbach> Prishtina në histori. Qasur më 22.04.2025
<https://www.kosovaruraltourism.com/southern-kosova-potentials/mulliri-i-vjeter-familjes-bu-zhala-shek-xix-buzhale-suhareke> Kosova Rural Tourism Qasur më 22.04.2025
<https://www.facebook.com/qrtkprz/posts/mulliri-i-vjet%C3%ABr-i-familjes-isaku-vu%C3%A7it%C3%ABrna-nga-komuna-e-rahovecit-n%C3%ABn-mbrojtje-/3062005250727982/> (Dhjetor 10, 2021) QRTK-Prizren Facebook Qasur më 15.04.2025
<https://visitdragash.com/index.php/sq/trashegimia-kulturore/> Visit Dragash – Qasur më 18.04.2025
<https://www.kosovaruraltourism.com/southern-kosova-potentials/valavica-dhe-mulliri?lang=sq> Kosova Rural Tourism Qasur më 22.04.2025
<https://telegrafi.com/mulliri-familjes-misini-ne-zgatar-pjese-e-procesit-te-rivleresimit-te-trashegimise-kulturore-nga-qrtk-prizren/> Mulliri i familjes Misini në Zgatar, pjesë e procesit të rivlerësimit të trashëgimisë kulturore nga QRTK Prizren – QRTK – Prizren. Qasur më 29.04.2025
https://chwbkosova.org/sq/chwb_news/permiresohet-gjendja-e-tri-ndertesave-historike-ne-dragash-2/ CHWB – përmirësohet gjendja e tri ndërtesave historike në dragash Qasur më 15.04.2025
https://pashtriku.org/erkin-bytyqi-trashegimia-kulturore-ne-vendbanimet-e-verrinit-te-prizrenit/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=erkin-bytyqi-trashegimia-kulturore-ne-vendbanimet-e-verrinit-te-prizrenit Pashtriku - ÇERKIN BYTYQI: TRASHËGIMIA KULTURORE NË VENDBANIMET E VËRRINIT TË PRIZRENIT (Maj 1, 2016). Qasur më 12.05.2025

Intervistat në media dhe në terren:

Intervista: https://www.youtube.com/watch?v=FamrUjphz_Y (RTV Dukagjini- Gusht 16, 2018)

Enver Baftiu – Historian ;

Maliq Gërmizaj – Pronar i Mullirit (12.05.2025)

Intervista : <https://www.youtube.com/watch?v=k0SG5PZDodg> (Tëvë 1- Prill 27, 2022)

Zylfet Pintolli – Pronar i mullirit ;

Ardian Pintolli – Djali i Pronarit (12.05.2025)

Intervista : https://www.youtube.com/watch?v=Wy-sqp_w0rk (RTK – Tetor 10, 2024)

Rexhep Loshi – Pronar i Mullirit (RTK)

Intervista : <https://www.youtube.com/watch?v=51AtLFHVWsA>

Milazim Buzhala – Banor i Budakoves (KTV – Shtator 17, 2021)

Intervista: https://www.youtube.com/watch?v=QzocnqG_So4 (Klan Kosova – Gusht 12, 2018)

Selman Shatri – Pronar i mullirit në Kushnin

Intervista : <https://youtu.be/5N6ZGYD4J6I?si=ktTG17VUplZcwlau> (Tribuna Channel Nëntor 10, 2016)

Migjen Berisha – Arkitekt i cili i ka bërë konservimin e mulliri të Bellobradit

Intervista : <https://www.youtube.com/watch?v=W-q7VCBj1ps> (KTV Kohavision Qershor 23, 2023)

Halil Kryeziu – Pronar i Mullirit

Intervista: <https://www.youtube.com/watch?v=Ppuj0F3dwuw> (TV Syri Vision- Janar 13, 2014)

Luan Gjekaj – Pronar i mullirit në Cërmjan

Beçir Sylejmani – Ish punëtori i mullirit ne Leshtan

Haki Bytyqi – Pronar i mullirit Bytyqi Bershac/Suharekë

Intervista Linku :

<https://www.facebook.com/watch/?v=421972872450999&rdid=rONVeDqO6tvaUndd> (Janar 18, 2021)

Sami Bytyqi - Mullis

Erlind Abazaj – Hoxhë i fshatit (02.07.2025)

Vizitat ne terren

Vizita në terren 12.05.2025(Mulliri i Shotmanit)

Vizita në terren 12.05.2025(Mulliri i Tabakhanes)

Vizita në terren 21.05.2025 (Mulliri i Rexhep Shatrit)

Vizita në terren 21.05.2025 (Mulliri i Seid Bukollës)

Vizita në terren 21.05.2025 (Mulliri i fshatit Molliq)

Vizita në terren 23.05.2025 (Mulliri i Zgatarit)

Vizita në terren 23.05.2025 (Valavica dhe Mulliri i Bellobradit)

Vizita në terren 23.05.2025 (Mulliri i Dragashit)

Vizita në terren 23.05.2025 (Mulliri i Haxhi Iftimanit Leshtan)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i familjes Loshi)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i Familjes Buzhala Buzhalë/Suharekë)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i Familjes Jonuzaj Senik/Malishev)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i begajve Banje/Malishev)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i Islam Zenelit)

Vizita në terren 29.05.2025(Mulliri i Familjes Isaku Vuçitërna/Rahovec)

Vizita në terren 27.05.2025(Mulliri i Isuf Halilit Klinë/Përteq i Epërm)

Të gjitha fotografitë janë pronë e EC-it përveç fotografive (Fig 8, 9, 14, 15, 48, 49, 50, 51, 60, 61, 62, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 80) të cilëve u është vendosur burimi.

PËR EC:

EC Ma Ndryshe është organizatë me bazë në komunitet, e themeluar në vitin 2006, që angazhohet për zhvillim të qëndrueshëm me qasje gjithëpërfshirëse.

Aktivizmi i EC-it synon një Kosovë ku qeverisja demokratike është pjesëmarrëse, transparente dhe llogaridhënëse, duke siguruar që institucionet, komunitetet dhe palët e interesit të punojnë së bashku drejt një zhvillimi të qëndrueshëm.

Ky vizion promovon vendimmarrjen

gjithëpërfshirëse, politika më të fuqishme dhe përfshirje më të madhe të publikut, duke siguruar që qëndrueshmëria të jetë pjesë përbërëse e qeverisjes si në nivel lokal, ashtu edhe në atë kombëtar.

Përmes koordinimit më të mirë institucional, hartimit të politikave të bazuara në dëshmi dhe angazhimit qytetar, angazhimi i EC-it synon të kapërcejë hendekun mes komuniteteve dhe institucioneve, duke siguruar që qeverisja e mirë të sjellë ndryshime të prekshme dhe afatgjata.

DEKLARATA E VIZIONIT

“Fuqizimi i një Kosove elastike dhe gjithëpërfshirëse, ku komunitetet në mënyrë aktive formojnë institucione të qëndrueshme, të digjitalizuara dhe të ndërgjegjshme”.

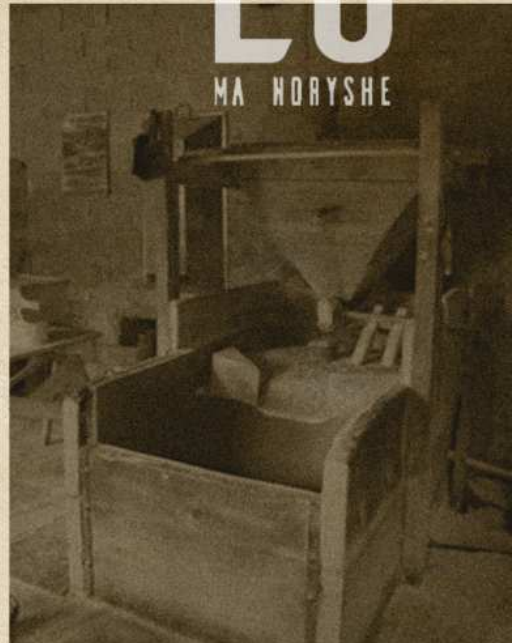
DEKLARATA E MISIONIT

“EC Ma Ndryshe përkrah qeverisjen demokratike dhe zhvillimin e qëndrueshëm në Kosovë duke nxitur zhvillimin e qëndrueshëm socioekonomik, kulturor dhe të gjelbër përmes edukimit digjital, kujdestarisë mjedisore, mobilizimit të komuniteteve, avokimit për vendimmarrje publike me pjesëmarrje dhe kultivimit të partneriteteve strategjike”.





EC
MA NDARYSHE



www.ecmandryshe.org

